

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка

Степан Руданський

СПІВОМОВКИ

Передмова і підготовка текстів С. А. Гальченка
Підготовка рукопису до друку Валентина Пегова

Київ
Фенікс
2018

УДК 821.161.2'06-17

P83

Руданський Степан

P83 Всім серцем любіть Україну свою / С. Руданський – Київ : Фенікс, 2018. – 208 с.

ISBN 978-966-136-609-0

За своє коротке сорокарічне життя український поет, перекладач і фольклорист, а за професійною діяльністю – лікар Степан Васильович Руданський (1834-1873) написав чимало літературних патріотичних творів про історичне минуле українського народу, але найпопулярнішими стали його гумористичні вірші, жарти, приказки і сміховинки про панів, попів, циганів, москалів, поляків, євреїв, німців, почерпнутих здебільшого з народних джерел. Крім веселих співомовок С.Руданський написав ряд ліричних творів, які стали народними піснями.

Переслідуваний тогочасною російською владою, С.Руданський помер і похований у Ялті, де він працював санітарним лікарем, подарувавши місту належну йому земельну ділянку.

УДК 821.161.2'06-17

ISBN 978-966-136-609-0

«СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО ВОЇНА»

Український культурний фонд разом з Національним центром реабілітації учасників АТО та бойових дій, з метою реалізації одного із національних пріоритетів державної політики України та всебічного розвитку і функціонування української мови, популяризації сучасної української літератури, підтримки морального та психологічного стану військовослужбовців і ветеранів Збройних Сил України, розпочали в 2018 році спільний Проект «Сучасна бібліотека українського воїна».

Актуальність видання серії «Сучасна бібліотека українського воїна» зумовлена, насамперед, гострою проблемою захисту Незалежності української держави, а також необхідністю представлення читачеві-воїну як зразків високопатріотичної літератури, так і шедеврів українського гумору, які б піднімали бойовий дух захисників Вітчизни.

Весела спадщина лікаря і гумориста

Біографічна хроніка видатного поета-гумориста, перекладача і фольклориста, а за професією лікаря Степана Васильовича Руданського (1834–1873) не дуже багата на якісь неординарні події: він помер на сороковому році життя, не побачивши жодного видання своєї книжки. Лікар Руданський свято виконував свій професійний обов'язок – надавав медичну допомогу хворим на холеру пацієнтам і сам заразився цією смертельною недугою, що й стало причиною передчасної смерті. Його поховали на узгір'ї масандрівського кладовища в Ялті, звідки можна милуватися мальовничим морським краєвидом, але не видно рідного Поділля і села Хомутинці (тепер Вінницької області), де він народився 6 січня 1834 р. в родині священика. Після навчання в 1841–1849 рр. в Шаргородській бурсі він вступає не без батькового наполягання до Кам'янець-Подільської духовної семінарії, щоб теж вивчитися і стати священиком. Після здобуття семінарської освіти закоханий юнак полишає Україну і свою дівчину Марію Княгницьку і їде до Петербурга, який називає Петрополем, щоб продовжити навчання в духовній академії, тобто виконати волю свого батька і теж стати священиком. Але вирости в родині проросійського попа, який навіть забороняв своїм синам писати листи рідною українською мовою, Степан Руданський вступає до медико-хірургічної академії, де працювали світила тогочасної медичної

науки М. Пирогов, І. Сеченов, С. Боткін та інші, а в репертуарі студентського театру цього навчального закладу були п'єси українських авторів. Там же свого часу ставили за участю Т. Шевченка його п'єсу «Назар Стодоля».

Щоб стати повноправним студентом медичної академії, а не вільним її слухачем, С. Руданському довелося пройти досить марудну і обтяжливу процедуру виходу із «духовного стану», тобто офіційно позбутися обов'язку після здобуття семінарської освіти навчатися лише у вищому духовному навчальному закладі. Він реалізував свою мрію, але позбувся підтримки батька, який марив про високу духовну кар'єру свого сина.

Злиденне існування голодного студента з України у нелюбому холодному Петербурзі описано в автобіографічному вірші «Студент» (1858):

*Сидить студент медицини
Другий місяць без борщу.*

Одночасно із заняттями медициною С. Руданський, крім підробітків приватними уроками, починає активно працювати як поки що невизнаний поет, мріє видати власну збірку співомовок. Лише в 1859 р. він підготував близько півсотні творів цього жанру, в якому досягнув згодом значних успіхів. Видана збірка могла б дати йому хоч якусь матеріальну підтримку, бо, крім старшого брата Григорія, який посилав йому іноді кілька рублів, допомоги нізвідки

було очікувати. В листі до брата від 5 липня 1859 р. він писав про омріяну книжечку: «Робота іще тільки на половині, іще треба цілий місяць посидіти, щоб що-небудь пустити у світ, не то щоб для слави, а хоч для кишені, бо біда таки бідою, а два роки ще треба прожити в поганім Петрополі».

Через таке злиденне існування в гнилому Петербурзі двадцятишестирічний студент захворів на сухоти (туберкульоз) і його лікували світила тодішньої медичної науки, зокрема професор С. Боткін. Він же і добився того, щоб хворого випускника академії медичний департамент Міністерства внутрішніх справ направив на роботу на південь, у місто із теплим кліматом. Руданського призначили на посаду лікаря міста Ялти і він назавжди розпрощався з нелюбим йому Петрополісом (Петербургом), названим у щоденнику «пекельним горнилом», в якому згоріло немало молодечої сили й здоров'я, але й яке загартувало його для майбутніх випробувань.

С. Руданський був майже дванадцять років на медичній службі у «проклятій Ялті». «Ні не проклятая, хорошая вона, псяюха, та дорого жити, – так писав він у своєму щоденнику. Здавалося би, скінчилось його тридцятирічне голодування, і кілька посад могли б забезпечити йому безбідне проживання: він – міський лікар і завідувач лікарнею міста Ялти, лікар Алупкинських маєтків Воронцова і Ялтинського повіту, а ще – найобтяжливіше і найнеприємніше – карантинний лікар в порту. Останнє приносило найбільше неприємностей лікарю ве-

селої вдачі, який безкоштовно лікував усіх бідних хворих, які зверталися до нього за допомогою. Авторитет лікаря С. Руданського був дуже високим, і в 1869 р. його обирають почесним мировим суддею Сімферопольського і Ялтинського мирового округу.

Перше юнацьке кохання було оспіване поетом у пісні «Повій, вітре, на Україну...», написаній 24 липня 1856 р. і опублікованій у журналі «Основа» (1861, №1, с. 95–96) ще за життя Тараса Шевченка. Невідомо з якими почуттями (можливо, лише з гуманістичних міркувань) С. Руданський одружився в Ялті з багатодітною вдовою.

Життєвий шлях лікаря С. Руданського обірався через його професійну діяльність. Влітку 1872 р. в Криму спалахнула епідемія холери, і карантинний лікар та член санітарної комісії міста Ялти С. Руданський включається в активну боротьбу проти цієї страшної хвороби, але найстрашнішою стала боротьба з ялтинськими спекулянтами й контрабандистами, які були основними джерелами розповсюдження небезпечної інфекції. І сталося найстрашніше – ослаблений організм Руданського під час контактів із хворими заразився вірусом холери. 3 травня 1873 р. неспокійного поета і лікаря Степана Руданського не стало.

* * *

Весела вдача та оптимістичний, хоча й м'який характер Степана Руданського давали йому якоїсь внутрішньої енергії стояти вище від усіх великих і дрібних неприємностей, пов'язаних із службою

карантинного та санітарного лікаря. Йому довелося пережити і глибоку драму особистого життя – від юнацького кохання і до співіснування в чужій родині, до якого змусила його, очевидно, елементарна побутова невлаштованість. Але все це залишилося назавжди таємницями його невеселого особистого життя, бо, напевно, всю свою радість він переніс у пісні, які стали народними, а також у веселі, а іноді й кусючі й солоні співомовки, які стали улюбленими літературними творами мільйонів читачів багатьох поколінь, починаючи з перших публікацій у періодиці середини ХІХ ст. і до нашого сьогодення.

Серед українських письменників-гумористів ім'я Степана Руданського по праву стоїть на почесному місці після Івана Котляревського; а після нього, в ХХ ст., коли гумористів завжди першими знищувала тоталітарна система, – були Остап Вишня, Павло Глазовий... Їхня творчість непідвладна часу. А імена авторів – безсмертні, бо немає довговічнішого пам'ятника як «Енеїда» Івана Котляревського, «Кобзар» Тараса Шевченка, пісні і співомовки Степана Руданського, усмішки Остапа Вишні і Павла Глазового. Вони обезсмертили себе своїми творами.

Сергій Гальченко

ΠΙΣΗ

ПРЕСЛІВ'Я

Спив до дна я прикрий келих
За здоров'я долі,
І з похмілля моє серце
Розривають болі.

Нащо ж, мила, мої думи,
Нащо твої чари,
Коли з ними враз по серцю
Бродять чорні хмари?

Правда, мило мені було,
Як ти обіймала
І опущене покрів'я
З думки підіймала

І на розум накидала, —
Правда, мило було!..
Моє серце в цілім морі
Розкоші тонуло.

Я забув про все на світі,
На все не вважав-єм,
Я й себе забув самого,
Мало пам'ятав-єм.

Спам'ятався — а ти щезла...

Розум холодіє,
Лиш нещасна моя думка
Росте та повніє.

В яким смутку, в яким жалю

З нею я блукаю,
В яких болях на чужині
На світ породжаю.

Породжаю, оглядаю...

Мила моя, мила,
Чи ти мене, моя мила,
Не щиро любила?

Чи я тебе, моя мила,
Не любив, як треба?
Чи то мені така доля
Випала із неба?

Чого ж дума така пишна,

Чого ж слово бідне?
Дитя моє недоспіле,
Дитя моє рідне!

Згубив би я тебе разом,

Як Час^а свого сина,
Але, може, тебе прийме
Мати Україна!

«СИРОТИНА Я БЕЗРОДНИЙ...»

Сиротина я безродний,
Десь загину в чужині.
І ніхто очей холодних
Не закриє там мені.

І нерідною рукою
Буду в землю я зарит,
І тепленькою сльозою
Ніхто гроба не зросить...

ТИ НЕ МОЯ

Ти не моя, дівчино дорога,
І не мені краса твоя:
Віщує думонька смутная,
Щи ти, дівчино, не моя!

Ти не моя! За личко гарне
Справляє хтось колодія...
Моїж літа проходять марне,
Бо ти, дівчино, не моя!

Ти не моя! І брови чорні
Милує иньший, а не я,
І иньший хтось тебе пригорне,
А ти, дівчино, не моя!...

Ти не моя... та щож я маю?
Чим похвалюсь тобі і я?
Хіба лиш тим, що тя кохаю...
Та ти, дівчино, не моя!...

Ти не моя, голубко сива!
Щаслива доленька твоя,
Мояж доля нещаслива,
Бо ти, дівчино, не моя!...

МЕНЕ ЗАБУДЬ

Мене забудь, моя дівчино!
Спокійно жий, щаслива будь,
Цвіти хоть рожой, хоть калиной, —
Мене забудь, мене забудь!..

Мене забудь — і тяжким смутком
Не розбивай біленьку грудь:
Шукай собі коханка хутко,
Мене забудь, мене забудь!..

Мене забудь, мене не треба!
Та якби я коли-небудь
Тебе забув... — о боже з неба,
Мене забудь, мене забудь!..

ПОВІЙ, ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ...

Повій, вітре, на Вкраїну,
Де покинув я дівчину,
Де покинув чорні очі...
Повій, вітре, з полуночі.

Між ярами там долина,
Там біленькая хатина,
В тій хатині голУбонька,
ГолУбонька-дівчИнонька.

Повій, вітре, до схід сонця,
До схід сонця, край віконця.
Край віконця постіль біла,
Постіль біла, дівча миле.

Зупинися нишком-тишком
Над рум'яним білим личком,
Над тим личком зупинися,
Чи спить мила — подивися.

Як спить мила, не збудилась —
Нагадай їй, з ким любилась,
З ким любилась і кохалась
І кохати присягалась...

Як заб'ється їй серденько,
Як дівча зітхне тяженько,
Як заплачуть чорні очі,
Вертай, вітре, к полуночі.

А як мене позабула,
Як нелюба пригорнула —
Ти розвійся край долині,
Не вертайся з України...

Вітер віє, вітер віє;
Серце тужить, серце мліє...
Вітер віє, не вертає,
Серце з жалю замирає.

* * *

Світить місяць серед неба,
Зіроньки кругом,
І всі люди сном заснули,
Опівнічним сном!..

Один я лиш не дрімаю,
Край вікна стою;
І тобі, дівча, співаю
Про тугу свою!..

Чи спиш, мила, чи дрімаєш?
Любка, пробудись!
Пробудися і в віконце
Виглянь-подивись!..

Най погляну на ті личка,
Що палахкотять,
На ті очі, чорні очі,
Що вогнем горять!..

Виглянь, мила, як дрімаєш,
Най я подивлюсь,
Подивлюсь на білі груди,
К серцю пригорнусь!..

Пригорнуся, обів'юся,
Правду спом'яну...
І без туги і без жалю
Вічним сном засну.

* * *

Ой чому ти не літаєш,
Орле сивокрилий?
Ой чому ти не гуляєш,
Хлопче чорнобривий?
Ой рад би я політати —
Туман налягає;
Ой рад и я погуляти —
Туга не пускає.
Нема щастя ні за мною,
Ні передо мною,
Тільки туга за тугою,
Журба за журбою!
Ходжу, нуджу середо дня
І посеред ночі,
І ніколи сну не знають
Заплакані очі.
Ізсихають мої очі,
І сльоза не ллється,
Тільки туга коло серця,
Як гадюка в'ється.
В'ється ж вона коло серця,
Серце розриває,
Ударюся в сиру землю,
Земля не приймає!
Ой піду я поміж скали,

В море повалюся!
Як не в морі утоплюся,
В камінь розіб'юся!
І злетяться чорні птахи,
Сядуть надо мною,
Заспівають «Вічну пам'ять»
Над мою журбою.

ХМІЛЬНИЦЬКА ПІСНЯ

Гей, браття-козаки, сідлайте-но коні!
Черкніть для охоти вина!
До боку шабельку, на руки повіддя,
На ноги сталльні стремена!

Не гнути нам шиї, козацької шиї,
Під тяжким залізним ярмом,
Не нюхати диму нещасного краю,
Що в'ється над нами кругом!

Чи в нас не та сила, що у батьків була?
Не тая шабелька у нас?
Чи в нас нема коней на степах широких,
Чи вуголь на люльці погас?

Нехай наші коні на чистому полі
Тріпнуться і враз заіржать!
Нехай наші браття, молоді козаки,
На чистее поле біжать!

Нехай знову брязне шабелька сталляная
В козацьких залізних руках!
Нехай знову ляжуть ворогові кості
Могилами в наших степах!

А люлька-голубка нехай не вгасає,
Паліть вражі села кругом!
Нехай ворог знає, повік не гадає
Знущатися над козаком!..

* * *

Хлопці-молодці,
Пийте, гуляйте!
Жваві дівчата,
Хлопців кохайте!

Бо весна одна —
Згадайте, люди!
І в нас другий раз
Весни не буде!..

Шумує вино,
І мед і пиво...
Склянками, хлопці!
Чарка не диво!..

Пийте за личка,
За чорні брови!
Нехай дівчата
Будуть здорові!

Музики грають,
Смичками мають;
Жваві дівчата
На вас моргають!..

Обійміть дівча,
Котра вам мила!
Танцюйте, хлопці,
Поки є сила!

Не знати, що рік
Дівчатам скаже...
Може, не одна
Косу зав'яже...

Може, й з нас котрий
Піде між люди,
Зав'яже дівча,
Господар буде!..

Тоді не пора
Буде гуляти,
Тоді не пора
Буде й кохати...

Хлопці ж молодці,
Пийте, гуляйте!
Жваві дівчата,
Хлопців кохайте!..

СТУДЕНТ

В славнім місті Петербурзі,
Недалеко від Неви,
Із болота виглядає
Хата бідної вдови.

Стара хата зо вдовою
Разом вік свій віджила,
Почорніла, похилилась
І в болото увійшла.

Увійшла по самі вікна...
В ганку сходи до сіней;
В сінях набік похилились
Двоє скривлених дверей...

І направо старій бабі
Смерть підписує патент,
А наліво без копійки
Б'ється з нуждою студент.

Зима люта. Вітер свище,
Сніг по вікнах брязкотить,
Мороз душу обіймає,
Мороз тіло каменить.

А у хаті на постелі
У сурдугі і плащу
Сидить студент медицини
Другий місяць без борщу.

І живіт, як гриб, запався,
Облізає голова...
І остання догорає
Його свічка лойова.

І сидить він, поглядає
На похилену стіну —
Під стіною лежить череп,
Нема й кришки тютюну.

І стіння кругом чорніє...
Тільки лазять павуки.
Тільки сумно виглядають
Із шкалубин прусаки...

* * *

Голубонько-дівчинонько,
Зіронько моя!
Не питайся, моя мила,
Чого смутен я!
Живо-живо того смутку
І ти не минеш!..
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш!..

Голубонько-дівчинонько,
Мій рожевий цвіт!
Ти весела, світом рада,
Тобі милий світ!..
Живо-живо світом знудиш,
Тяженько здихнеш!..
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш!..

Гудуть пчоли коло тебе,
Ти, як лист, дрижиш!..
Ти їх гониш, не одгониш
І сама біжиш!..
Живо-живо під ті співи,
Як дитя, заснеш!..
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш!..

Ти затопиш очі в очі —
Очі не схибнуть!
Тобі дивно, що чужії
Від твоїх змигнуть...
Живо-живо сама глянеш —
І сама змигнеш.
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш...

Ти вітаєш, обіймаєш
Своїх і чужих!
Як дитина, ти, дівчино,
Ластишся до них...
Живо-живо од чужого
Руки одвинеш...
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш...

Прийде ранок — ти весела,
Других веселиш...
Прийде нічка — ти в постелі,
Як голубка, спиш...
Живо-живо цілі ночки
Оком не скинеш...
Отоді ти, моя мила,
Мене спом'янеш...

* * *

«Козаче-голубче,
Соколику мій!
Дай білу рученьку,
Зо мною постій!

Най надивлюся,
Слізьми заллюся,
Заким з дороги
Тебе діждуся!»

«Дівчино-рибчино,
Не плач, не ридай!
За мною, молодим,
Ручок не ламай:

Як не загину,
Я не покину,
Я не покину
Любу дівчину».

«Ой доню Явдоню,
Зіллячко моє!
Чого ж так змарніло
Личенько твоє?»

«Ой мати-мати!
Тяжко вмирати,
Ой а ще важче
Милого ждати!

Давно я, давно я
В милого була,
Вже тая стежка
Зіллям заросла.

Піду я, мати,
Зіллячко рвати,
Зіллячко рвати,
Милого ждати!..

Рвуть зілля дівчата,
Віночки плетуть,
А мої оченьки
Тільки сльози ллють.

Ой зілля-зілля,
Чуже весілля,
А моя мука —
З милим розлука!..»

«Дівчино-рибчино,
Здорова була!
Чи вже ж ти, чи вже ж ти
Мене забула?»

«Я не забула,
Я не забуду,
Любила вірненько,
Любити буду».

* * *

Ой вийду я у садочок —
В садочку калина,
Край калини шовком шиє
Любая дівчина.

Подивлюся на калину —
Вона розпукає!
Подивлюся на дівчину —
Дівча обіймає.

Тая ж сама калинонька,
Та вже завинулась;
Тая ж сама дівчинонька,
Та вже відвернулась.

Завинулась калинонька
Та й не розпукає;
Відвернулась дівчинонька
Та й не поглядає.

Ой вийду я у садочок,
Буду виглядати,
Чи не вийде моя мила
Рути підливати.

Вийшла мила, походила,
Рути не підлила,
Тільки верхи позривала,
На воду пустила!..

Тая ж рута зелена,
Та цвіту немає;
Та ж дівчина молода,
Та вже не кохає.

Стоптав би я тебе, руто, —
Та з жалю не можу;
Забув би я тебе, мила, —
Забути не можу!

Ой вийду я у садочок,
Стану край віконця,
Чи не вийде моя мила
Ще раз до схід сонця?

А милая, як не тая,
Спить собі, дрімає
Та нового молодого
К серцю пригортає.

Тії ж очі, тії брови,
Та не той хлопчина;
Та ж голубка коло нього,
Та вже не дівчина.

Прострілив би я вас з лука!
Та з лука не палко!
Положив би вічно спати,
Та все чогось жалко!

ПОЛЮБИ МЕНЕ

Лисий я, волосся спало,
Решта білая, як сніг,
Недалеко моя яма,
Та я в яму ще не ліг;
Що збіліло — замалюю
Ще й нового накуплю —
Полюби мене, дівчино,
То-то я тебе люблю!

Небагато в мене мізку,
Та і пусто в голові,
Та я змалку оженився
На багатій удові;
І я собі узяв гроші,
А бог — милую мою —
Полюби мене, дівчино,
То-то срібла надаю!

Не ложив я свої шиї
На правдивії ваги,
Погнув її не їдному
Аж до самої ноги.
Зато тепер, як биндами,
Собі шию обів'єш —
Полюби мене, дівчино,
То-то слави нажиєш!

Скаменіло моє серце,
Хоч і м'якше не було,
Як дитина — не гадає,
Що добро і що то зло;
Але зато як часами
Кілька капельок прийму...
Полюби мене, дівчино,
То-то щиро обійму!

* * *

Гей-гей, воли! Чого ж ви стали?
Чи дуже поле заросло,
Чи лемеша іржа поїла,
Чи затупилось чересло?
Бадилля зсохло, вже й валиться,
Леміш я добре насталив,
А чересло моє нове...
Чого ж ви стали? Гей, воли!

Гей-гей, воли! Чи зсохло поле?
Чи плуг у землю не іде?
Чи дерев'яная полиця
Тяжкої скиби не зведе?
Земля пухкая, плуг не стогне
І скибу добре відвалив,
І борозна уже чорніє...
Чого ж ви стали? Гей, воли!

Гей-гей, воли! Зоремо поле,
Насієм ярого зерна,
Пройде разок тонкеє рало,
І пробіжиться борона.
А там, дивись, зібралась хмарка,
Дрібненький дощичок полив —
І нива шовком зеленіє...
Чого ж ви стали? Гей, воли!

Гей-гей, воли! Зерно поспіє,
І заколосяться поля,
І верне нам за піт кривавий
Із лишкою свята земля.
Тоді збирай колосся повне
Та тільки господи хвали...
Чого ж ви стали, мої діти?
Пора настала! Гей, воли!

«ЗГАДАЙ МЕНЕ, МИЛА»

Згадай мене, мила,
Ранньою весною,
Як зав'яне квітка
В тебе під ногою
І засохне до весни, —
Тоді мене, мила, спом'яни!

Згадай мене, мила,
Як пташка заб'ється
В залізную клітку,
Сама розіб'ється
І загине без вини, —
Тоді мене, мила, спом'яни!

Згадай мене, мила,
В тяжкую пригоду,
Як твоя обручка
Звалиться на воду
І не вийде з глибини, —
Тобі мене, мила, спом'яни!

* * *

Не кидай мене,
Моя чарочко!
Не жени мене
Ти, шинкарочко!
Не жени мене,
Дай упитися.
В тебе, бридкую,
Улюбитися!

Не без жінки я,
Не без хати я,
Все у мене є,
Відьмо клятая!
Хліба досита
Маю в засіку,
Маю волика,
Маю й пасіку.
Моя хаточку —
Повна чашечка;
Моя жіночка —
Мов та пташечка;
Та тяжкі мої
Болі більнії,
Бо не маю я
Волі вільної!..

Запряжу воли —
Потом миюся;
Розпряжу воли —
Набік хилюся;
Повалюсь на бік —
Не здрімаюся;
Знов на панщину
Підіймаюся.
Відроблю чуже:
«Жінко-душечко!
Приголуб мене,
Щебетушечко!»
А вона у плач,
Розголоситься,
На своє жене,
Бо й не проситься...
Робиш — сил нема,
Спина кривиться,
А вона на те
Та й не дивиться.
Робиш — сил нема,
Похиляєшся,
А вона у плач:
«Запиваєшся!»

О, я п'ю тепер,
Жінко любая,
Не кидай мене,
Чарко грубая!
Не кидай мене,
Моя чарочко;
Не жени мене
Ти, шинкарочко!
Не жени мене —
Дай упитися,
В тебе, бридкую,
Улюбитися!

НАУКА

Дочекався я
Свого святонька
Виряджала в світ
Мене матінка.
Виряджала в світ
Мати рідная
І промовила
Мені, бідная:
«Нехай, сину мій,
Ми працюємо.
Нехай цілий вік
Ми горюємо;
Нехай сохну я,
Тато горбиться,
Ти на світ поглянь,
Що там робиться, —
Та не всі ж, як ми,
В землі риються, —
Може, є такі,
Що і миються;
Та не всі ж, як ми,
Димом куряться, —
Може, є такі,

Що й не журяться.
Коли знайдеш їх,
Милий синочку,
Ти склони себе,
Як билиночку,
Ти склони себе,
Як билиночку, простели себе,
Як рядниночку.
Спина з похилу
Не іскорчиться,
Чоло з пороху
Не ізморщиться.
Спина з похилу
Не ізкривиться,
Зато ступить пан
Та й подивиться;
Зато ступить пан
На покірного
І прийме тебе,
Як добірного.
І в годиничку —
На драбиничку.
І підеш тоді,
Милий синочку,
І з панами сам

Порівняєшся,
В сріблі-золоті
Закупаєшся;
В сріблі-золоті
Закупаєшся,
З полем батьковим
Розпрощаєшся!»

Але сталося
Друге святонько:
Виряджав у світ
Мене батенько.
Виряджав мене,
Путь показував,
Говорив мен
І приказував:
«Видиш, сину мій,
Як працюємо,
Видиш, сину мій,
Як горюємо.
Кожий на світі
На то родиться...
Не дивись на світ,
Що там робиться!
І на пчіл поглянь:

Є робучії,
Але й трутні є
Неминучії.
Так і на світі:
Їдні риються,
Другі потом їх
Тільки миються.
Будь ти проклятий,
Милий синочку,
Як пігнеш таким
Свою спиночку;
Як пігнеш таким
Свою спиночку,
Як простелишся
На рядниночку.
І чоло тобі
Нехай зморщиться,
І хребет тобі
Нехай скорчиться!
Ти тікай від них,
Як від гадини,
Ти не жди від них
Перекладини;
Ти не жди від них
Перекладини,

Ти у світ іди
На оглядини.
Ти у світ іди,
Милий синочку,
Ти усе спізнай —
І билиночку.
Тоді з світом ти
Порівняєшся,
В добрі-розумі
Закупаєшся,
В добрі-розумі
Закупаєшся,
З полем батьковим
Привітаєшся!»

* * *

Іще вчора ізвечора
По заході сонця
Поглядав я на улицю
Край свого віконця.
Поглядав я на улицю —
Бучно було всюди,
І мигали мимо вікон
Знакомії люди.
І сьогодні іще до дня
До моєї хати
Збиралися товариші
Тугу розважати.
Розважали, розмовляли,
Щиро обіймались,
Виливали душу в душу
І не оглядались.
Півгодини до машини,
Як мала рушати,
Виходила і ти, мила,
Мене виряджати.
Вийшла, стала на помості,
Хусткою закрилась,
Дивилася-дивилася...
Так і розлучилась.

ПРИКАЗКИ

ПРЕСЛІВ'Я

Вір не вір, а не кажи: «Брешеш».

I

Народився я на світ,
Як їдного рання
Моя ненька забагла
Шпаків на снідання.

А я, хлопець-молодець,
Пожалував мами,
Серед лісу відпитав
Дупло зі шпаками.

В дупло руку — не іде,
Голови не впхаю,
Сюди-туди край дупла —
Та й сам улізаю.

Ходжу голий по дуплі...
Шпаченят до ката!
Я в пазуху й загорнув
Тії шпаченята.

Вилізати б, так не то!..

Я й домудрувався,
Лиш сокиру притащив,
З дупла прорубався.

Гиц із дуба на коня!
Кінь собі брикає,
А сокира моя все
Зад йому рубає.

Нагадався за сім миль,
Назад подивився,
А у коня, як на сміх,
Лиш перед лишився.

Я і взявся йому зад
З верби підправляти,
І підправив, та й заліг
На годинку спати.

А кінь ходить по траві,
І перед пасеться,
А зад росте та й росте,
Аж до неба пнеться.

А для моїх шпаченят
Того було й треба —
Додряпались по вербі
До самого неба.

Пробудився — до шпаків —
Та де вже до ката!..
Аж на небі половив
Свої шпаченята!..

Ото знову до верби!
А верба й пропала,
Бо коняка напаслась
Та й, знать, побрикала.

Щастя тільки, що святі
Не горшки ліпили,
Але якось на той час
Гречку молотили.

Розказав я їм біду,
Випросив полови
Та з полови ізсукав
Мотуз прездоровий.

Вп'яв до неба та й униз!
Мені й горя мало!..
Аж до низу на сім миль
Мотуза не стало.

Згори й кажуть, що скачи!
Але я не хочу,
Що вгорі собі урву,
То внизу надточу.

І спускаюсь собі вниз,
Мало й остається,
Ще б урвати кілька раз,
А мотуз не рветься.

І висів я кілька літ,
Мамина дитина,
І висохла, як дупло,
Уся середина.

А рій якимось пролітав
Та туди й забрався,
Наніс меду, щільників,
Розхазяювався.

Наніс меду кілька пуд,
Ну його з бідою!..
Мотуз рветься — я в багно
Чуть не з головою.

А тут якось по багні
І качка ходила,
На чуприну набрела,
Гніздо собі звила.

Яєць много нанесла.
За дітей помовка,
Аж нечистая несе
Голодного вовка.

Та фурнула з голови,
А той завинувся,
Поїв яйця та й на чуб
Хвостом обернувся.

А я за хвіст: «Гуттю-га!»
А вовк налякався
Та як скочить — я і — гоп!
На світ показався!

II

І ото вже я підріс,
Літ десяток було;
Дід ходив ще без штанів,
А батька й не було.

То, бувало, коли хто
В гості запрошає,
То дід сяде на полу
Та мене й питає:

«А хто ж, сину, піде з нас?»
То я його гладжу:
«Та хто б, — кажу, — не пішов,
Все то їдно, — кажу. —

Або я піду туди,
А ви сидіть, діду;
Або ви собі сидіть,
А я туди піду».

А зимою холодно,
Нічим затопити,
То й питається дідунь:
«Що, сину, робити?»

А що ж, — кажу, — тра комусь
Їхати в дубину!»
То, бувало, й каже дід:
«Хто ж поїде, сину?»

То я й кажу: «Хоч сидіть,
А я не поїду!
Хоч посиджу я за вас,
А ви їдьте, діду!»

То, бувало, й їде дід...
А раз таки, в біса,
Потягнувся вже і я
За дідом до ліса.

Тільки входимо у ліс,
Аж купа ломаччя!
Я сокирою гу-гуп! —
Заєць з-під ломаччя.

А ми собі не страшкі!..
«Гуттю-га!» — на зайця!
Та живенько до ломач —
Аж там сиві яйця.

«Заберімо!» — «Заберім!»

Зважили дрючками,
То насилу що згорнув
У шапку руками.

Ото я їх і приніс,
А в нас на ту пору
Розквокталася свиня,
Квокче коло двору.

«Пійміть, діду!» Дід пійняв,
Посадив на яйця...
То ми мали шість волів,
Як орлів, від зайця.

Зараз таки й запрягли,
Припічок зорали,
То такого ж, кажу, ми
Того хліба мали!..

Що як то вже нам женців
Прийшлося збирати,
То безрукая якась
Сама прийшла жати.

І нажала ж вона нам
Та кіп наскладала,
І стебла вже не було,
А та іще жала.

«А що, сину? — каже дід. —
Треба спогадати,
А де-то ми ті стирти
Будем закладати?»

То, бувало, я сиджу
Та й дідові раджу:
«Адже у нас комин е,
На комині! — кажу. —

На комині як складем,
То й не тра сушити,
А на печі, як бог дасть,
Будем молотити!»

То, бувало, святий хліб
Аж комин колише!..
Їдна тільки нам біда,
Що вклянулись миші.

А кіт якийсь на полу
Із дідунем грався,
Від дідуня гиць на піч,
В закутку закрався...

Та як хвостом замахнув —
Жиди б його з'їли! —
То в помийницю стирти
Так і полетіли!

III

А ото вже дід підріс
Та й і одубився;
Після нього через рік
І батько родився.

Та ото вже тра було
Батька мені вчити;
Але зато, як навчив, —
То-то було жити!

Все було у нас їдно:
Здатність і заможність,
І хазяйство, й ремесство,
І смак, і набожність.

Мати любить все парне,
А ми з батьком кисле,
Мати парить по селу,
А ми собі киснем.

Мати ходить цілий день,
Тільки оглядає,
А ми з батьком уночі
Вудку закидаєм.

То, бувало, таки так
В добрую годину,
Як не клонеться кожух,
То тягнем свитину.

Купувати коли що —
То рука дрижала,
Зато купим, то по нас
Аж земля движала.

А набожні що були,
То сохрани, боже!
Як до церкви серед дня
І не пустять, може,

То, бувало, уночі
Церкву підкопаєм,
Помолитись хоч на час
Таки повлізаєм.

То так собі розжились,
Що й світлицю мали,
Світилося, куди глянь,
Лиш стовпи стояли!

А одежі що було!
Боже, твоя воле!
Вісім було свит бери,
А все тіло голе.

Та й хазяйство таки ми
Поряднее мали,
Бо сусіди навкруги
В два плуги орали.

Та й воли які були!
Рога не дістати,
Бо то чорт його і мав
Кому доставати.

А як поле ізорем,
То вже чиє краще?
То не наше, а чуже,
То чуже, не наше.

А раз мати таки нам
Збитка ізробила:
Взяла батьковий кожух
Та й гречку накрила.

А худоби було шмат,
Гречка лиш біліла,
Та з кожуха як пішла —
Чисто гречку з'їла.

А було й таке у нас,
Що ми й лавки мали,
Та все-таки через ню
І то позбували.

Як умерла — де було
Домовини взяти?
Мусили вже для біди
І лавки віддати.

Та ще потім по біді
І обід справляли,
Взяли собі понад став
Людей поскликали.

Та й просимо їх удвох:
«Пийте юшку, люди!
Як вип'єте теє все —
То там рибка буде!»

А тепер ми розійшлись —
Батько шинк тримати,
А я не так до шинка,
Як люблю орати.

Батько п'яний все держить
За шинок рукою,
А я орю, як уп'юсь,
Носом за корчмою.

ГУМЕННИЙ

Їздив дідич за границю,
Назад повертає, —
Та й до свого гуменного
Листи посилає,

Щоб гуменний на границю
Прибув і дав знати,
Що діється в нього дома,
Да і коло хати.

Прибуває і гуменний:
«А що там, Іване?»
А гуменний йому каже:
«Та все гаразд, пане.

Тільки ніжик, що пан дали
Таляра за нього,
Поламався, сказати правду,
Ні з того ні з сього».

«Ну, зламався, так зламався,
Що то й споминати.
Певне, хлопці мали гратись
Та й його зламати?»

«Таки правда, ясний пане!
Хлопці ізламали,
Лиш не грались, а сивого
Коня білували».

«А з чого ж то сивий згинув?» —
«Пані хорували,
За лікарством як погнали,
Та й і підірвали».

«То і пані хорувала?
Ах, боже мій, боже!
Що ж? Здорова моя пані?
Говори, небоже».

«Помоліться, пане богу!
День лиш хорували,
А на другий від пожару
Богу й душу дали!»

«Од пожару?.. Що таке?..» —
«Просте, пане, діло:
Як зайнявся тік у пана,
То все погоріло!»

«Пані вмерла, все згоріло...
Будь здоров, Іване!..» —
«А ще ж панна ваша вдома,

Поверніться, пане!»

«Що ж там, голубе Іване!

Як там бідна дочка?» —

«А нічого, уповила

Хлопця, як линочка!»

Спом'янув тут бідний дідич

Чорта і чортицю,

Плюнув з лиха, сів на бричку:

«Рушай за границю!»

СТАНОВИЙ

Гнався постом засідатель
На чиюсь біду.
Серед річки заламався
На тонкім льоду.
Б'ються соцькі й розсильнії,
Б'ються рибаки.
Водять шнури край пролому,
Ості і гаки.
Але йде жидок убогий,
Пейсами потряс.
«Гирсти-гирсти, — став питати,
Що таке у вас?»
«Засідатель утопився,
Господи прости!..
Ходи, жидку, хоть поможеш
Шнура завести».
«Гирсти! Нащо то шукати
Людської біди?
Лиш карбованець наставте —
Вийде сам з води!»

ЛОШАК

Напосілися зlodії
Раз на мужика
І, чи з поля, чи із стайні,
Вкрали лошака.

Мужик ходить, ломить руки,
На святе дає, —
Коли чує: аж у стану
Лошак його є.

Поклонився асесорам і
Мужик-неборак,
Асесори йому кажуть:
«Пашол вон, дурак!

На слово тебе поверить?!
Екой дуралей!
Приведі для показанья
Восем душ людей!»

Мужик ходить, просить, поїть,
Восьмеро найшов,
Дав попові на молебень
І у стан пішов.

Поклонився асесорам
Знову неборак.
Асесори знов говорять:
«Пашол вон, дурак!

Екой чорт сюда пріносіт
Етаво хахла!
Суєтса с своей кабилай!..
Єсть важней дела!

Прідьош после!» Через тиждень
Знов мужик іде,
Вибирає, поїть свідків
І у стан веде.

Діла знову в асесорів, —
Гонять мужика!..
Став хазяїн, стали свідки,
Нема лошака!

Аж піднявся і говорить
Їден з-межи них:
«Не відіб'єш ти коняки
Від тих станових!

А як ще нас разів кілька
Сюди поведеш,
То будь певен, що й корову
З дому ізведеш!

Подаруй їм ту коняку
І не голоси,
А скажи, мов, що вклепався,
Ще й перепроси!»

І послухав мужик ради,
Іде до панів:
«Вибачайте! я вклепався!» —
Бух панам до ніг.

«Как же ти, дурак, не знаєш,
Что било твайо,
Да к чужому привязался,
Видал за свайо?..»

«Вибачайте, благороддя,
За вину мою!
Маю жінку і із нею
Років сім жию,

А щоб її який ворог
В стан запакував,
Мусив би панам сказати,
Що ї не пізнав!»

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці
З мазницею мужик ходить
Помежи крамниці...

У крамницях, куди глянеш,
Сріблом-злотом сяє,
Мужикові то й байдуже:
Він дьогтю питає.

У десятії крамниці
Два купці сиділо...
І в десятю мужик двері
Відхиляє сміло.

Відхилив: «Добридень, люди!» —
І й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.

А купці переглянулись,
Стихача сміються;
«Здесь не деготь, — йому кажуть, —
Дурні продаються!..»

«Добре ж у вас торгувалось,
Що все розійшлося
І на продаж тільки два вас
В склепу зосталося!..»

ПО ЧОМУ ДУРНІ

«Де бував-пробував?
Розкажи, Іване!»
«Та вже де не бував,
Всюди бував, пане!

Був не раз у Криму,
Бував і в Полтаві,
Ходив раз у Москву,
Бував і в Варшаві».

«А почім у Москві
Дурні продаються?»
«Та навгад не скажу,
Які попадуться:

Як мужик — так мужик,
його й не питають,
А пани — все пани,
З ціни не спадають!»

ЦИГАН НА ТОЛОЦІ

Вийшов циган на толоку,
Косить, бідний, косить —
А господар обідати
Цигана не просить,

А дав чарки понюхати,
Хліба закусити
Та й знов таки заставляє
Цигана косити.

І скривився циганюга,
Косить, бідний, косить,
А господар полуднати
Цигана не просить.

А знов чарки понюхати,
Хліба закусити
Та й знов таки заставляє
Цигана косити.

Ізнемігся бідний циган,
Косить і не косить,
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить.

Просить його до світлиці,
Садить на посаді,
Наливає чарку, другу...
Такий циган радий!..

От подали сироватку,
Циган уплітає,
Аж тут кума вареники
З печі висуває.

Кинув циган сироватку,
До другого взявся.
Лигав-лигав вареники,
Аж розперезався.

Далі годі! Сидить циган,
Тільки поглядає,
Аж тут кума поросятко
З печі висуває.

Гекнув циган — та й із хати,
Не хоче і ждати:
«Вміли, — каже, — наварити —
Не вміли подати!»

ГУСАК

Раз у баби перехідний
Москаль ночував,
Устав рано до походу
Та й гуску украв.
Доганяє його баба:
«Служба! Почекай!»
«А что, бабушка, мне скажешь?»
«Та гуску оддай».
«Ах ты, бог мой! Это гуска?..
Экой я дурак!..
Вазьми, бабка, ей-ей думал,
Что это гусак!»

ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА

Став у церкві батько з сином.
Церкву вже кінчали:
Засклепили, побілили,
Олтар прибивали.

«Слава богу, — каже батько, —
Спомоглися люди.
Лиш не знати, як то вона —
Чи голосна буде?»

Постій хіба, — каже, — сину,
Перед образами,
А я піду та для проби
Свисну за вратами...»

Пішов свиснув разів кілька,
Назад повертає.
«А що, сину, голосная?» —
Хлопчину питає.

«Голосная!.. — хлопець каже, —
Так і б'є луною!..»
«Ану ж, — каже, — піди свисни,
А тут я постою...»

«Оце але! — каже хлопець. —
Найшли що сказати!..
А чи ж я то який дурень
У церкві свистати!»

КОЗАЦЬКА МІРА

Зайшов козак до коршомки.
«Здоров, орендарю!
А налий-но мені, — каже, —
Горілачі чару!»
Налив Мошко одну чару,
Козак вихиляє.
Вихиляє, не ковтає,
Іще підставляє.
Налив другу, козак хилить,
Разом дві ковтає
Та й жидові коло шинку
Трояка кидає.
Підійняв жид, подивився...
«Гирсти, як то буде?!
В мене кожну по три гроші
Пили добрі люди!»
«Мовчи, жиде бородатий,
Тебе не питають.
У нас, — каже, — запорожці
Свою міру мають.
Не першина нашим пити,
Пили ми немало,
А у губу за три гроші
Більше не влізало!..»

ЩО РАБИН РОБИТЬ?

Випив мужик півкватирки,
Хлібом заїдає.
А жид ходить коло шинку,
Борухи співає.

«Чи є, Мошку, у вас рабин?» —
Став мужик питати.
А жид: «Гирсти! А чому ж нам
Рабина не мати?»

«А розумний у вас рабин?»
Жид аж вийшов з себе:
«Та вже ж, — каже, — розумніший,
Мужику, за тебе!..»

«А що ж рабин у вас робить?
Що він поробляє?»
«Що він робить? Все читає...
Читає... читає».

«А коли ж він спочиває,
Як все коло книжки?»
«Спочиває дуже мало
Або ані кришки.

Он привик, бач, коло книжки
День і ніч сидіти».
«А як же ж то, орендарю,
У рабина діти?»

«Та тим глупством у нас рабин
Себе не займає:
Єсть такий там у рабина,
Що за дітей дбає».

ДВА РАБИНИ

Два рабини на коршомці
Зашабашували,
Одправили борухати,
За стіл посідали.
На кожному лапсардаки,
Шапка шабашкова,
Сидять собі коло столу,
Жоден — ані слова.
Аж приходить чоловік наш,
Кварту набирає.
«А хто то в вас, орендарю?» —
Шинкаря питає.
«І то рабин, і то рабин!» —
Шинкар обізвався.
«Чому ж вони не говорять?» —
Чоловік спитався.
«Ет, Іванцю, — жидок каже, —
Нащо то питати!
Що розумні такі люди
Мають розмовляти?
Що один з них добре знає,
То і другий знає,
А чого один не знає —
І другий не знає».

БОРОДАТИЙ ХУСИТ

На підсінні в малій хаті
Сидить старий хусит,
Вопівночі над талмудом
Бородою трусить.

І, як рабин, зачитався,
Читає, читає!..
А з підсіння запорожець
В вікно заглядає...

Заглядає та гадає,
Чим би поживитись;
Але в жида всюди голо,
Куди подивитись.

Тільки сам він бородатий,
Борода до пупа,
Та книжок його поганих
Кругом ціла купа...

Замишляє запорожець
Жида підголити
І що раз, то голосніше
Почав говорити:

«Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!»

Чує хусит бородатий,
Перестав читати...
А тут йому голосніше
Хтось почав казати:

«Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!..»

Подивився жид на себе,
Бородою трусить:
«Гирсти? Як то? То я дурень?
Дурень старий хусит?»

І до свічки бородою!..
Спалив половину...
Але знов він чує голос
В ту ж саму годину!..

Знов борода над свічкою
Запалахкотіла
І в минуті щезла з димом
До самого тіла!..

Засміявся запорожець,
Пішов собі спати...
Але хусит сидить, бідний,
Та й став розважати:

«Правду воно говорило,
Правду пак казало,
Бо й я з своїм бородою
Розуму не мало!..

Борода такого мати,
Так його любити...
І над свічком, над тим свічком
До губа спалити!..

Ах, веймир! Що Сура скаже?
Що всі люди скажуть?..
Ото дурень старий хусит!
Ще й з руком покажуть...»

ЦИГАНСЬКИЙ КІНЬ

Вивів циган на ярмарок
Коня продавати...
Посходились ярмаркові,
Стали оглядати...

Оглядають — кінь, як сокіл,
І ганчі не має!
А сам циган кругом ходить
Та все примовляє:

«Що конина, то конина!..
А щоб язик мала,
То вона б вам, люди добрі,
Всю правду сказала!»

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає!..
Аж конина його справді
Язика не має...

СПАСИБИ

Сидить циган на городі
Темньої ночки,
До блискавки вибирає
Чужі огірочки.

Та все собі промовляє:
«Блисни, Боже, блисни!»
А господар його ззаду
Як вилами свисне!..

«А сто бісів в твого батька
Та у твої груди,
Розкрадати мою працю!..
А що тепер буде?..»

«Ой батечку, голубчику,
Чиніте, що знайте,
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!»

«Оже ж кину!» — «Бійтесь Бога!..
«Кину, бісів сину!»
Підняв цигана на руки
Та й через пліт кинув.

Тоді циган підійнявся
Та як зарегоче:
«Мені того й бракувало...
Спасибі, панотче!»

ЦИГАНСЬКИЙ ПОХОРОН

У цигана вмерла мати,
Нічого діяти!..
Іде циган до батюшки,
Просить поховати.

«А як хочеш поховати?
Може, по-циганськи?»
«Ні, батюшка, прошу таки
Вже по-християнськи!»

«Та то буде рублів десять
Тебе коштувати!»
«О, нічого то, панотче!
В нас дорожча мати!»

Поховав піп циганиху,
За гроші питає...
Аж тут йому сороківку
Циган витягає.

«Сороківку? — піп питає. —
А то ж твоя мати!
А ти ж за ню рублів десять
Обіцявся дати!»

«Рублів десять!.. — циган каже.
За трупа гнилого!..
Та вона не варта була
І живою того!..»

ВОЛИ

Їде москаль серед літа
Нашими волами.

«Гей, валы, — кричить веселий, —
Чтоб Бог ездил вами».

Їде москаль серед зими
Нашими волами.

«Гей, валы, — кричить сердитий, —
Чтоб черт ездил вами!»

ПОЛОТНО

Кричить баба, репетує,
Пукає в вікно,
А москаль припав до плоту,
Тягне полотно.
Стягнув собі. «Прощай, бабка!
Злом не поминай!»
Стара баба у погоню:
«Служба, почекай!»
Москалеві то й байдуже,
Баба вже й клене:
«Нехай тебе, препоганий,
Куля не мине!»
«Пусть себе, — москаль говорить,
Баба паареть,
Вить добраво чаловека
Пуля не вазьметь...»
«Та богдай же тебе Господь
Щастям обминув,
Богдай же ти, препоганий,
Дзвона не почув!»
«Что мне, бабка, тваи звоны,
Эка не видал?..
Кабы я лишь ва паходе
Барабан слыхал!»
«Богдай же ти світа-сонця

Більше не видав!
Богдай же ти зозуленьки
Більше не чував!..»
«Что мне слушать, как зазуля
Вашая поеть,
Меня в матушке Рассеи
Й одуд закуеть!..»

ІКРА

Сидить москаль коло лави,
Порох насипає.
Аж підходить стара баба.
«А що то?» — питає.
«А что ж? Икра салдацкая, —
Став москаль брехати. —
Вить с энтаво у нас, бабка,
Выходят салдаты!..»
«Почекай же, бісів сину, —
Стара собі каже, —
В мене живо ікра ваша
У печі поляже!»
І йно лихе москалину
З хати одвинуло,
Баба порох та до печі —
Печі як не було!..
«Чи ж не біс, — говорить бабця, —
З вражою ікрою! —
І в ікрі ще москалина,
А смердить Москвою!»

«ВАРЕНИКИ— ВАРЕНИКИ!»

Сидить москаль на прилавку,
Прищурює очі...
Так і знати: москалина
Вареників хоче.
Хоче бідний вареників,
То й ніщо питати!
Та тільки їх по-нашому
Не вміє назвати.
«Хазяюшка, галубушка! —
Став він говорити. —
Свари-ка мне вот энтаво!...»
«Та чого зварити?..»
«Да энтаво... как, бишь, ево
У вас называют?..
Вот, что, знаешь... берут тесто,
Сыром накладывают...»
«Та Бог його святий знає,
Що вам, служба, гоже!..
Тісто сиром накладывают...
То галушки, може?..»
«Не галушки, не галушки,
Я галушки знаю...
Свари-ка мне, галубушка...
Все, бишь, забываю...
Уж с глаз долой, так с памяти!..

Вот энтакой бес-то!..
Да знаешь ли, энтак сыр-то,
А на сыре тесто!..»
«Та Бог його святий знає
І добрії люди!..
Сир у тісті?.. Хіба, може,
Чи не пиріг буде?»
«Да не пирог, голубушка...
Экая досада!..
Да знаешь ли, туда масла
Да сметаны надо!..»
А вона-то добре знає,
Чого москаль хоче...
Та чекає барабана,
Заким затуркоче.
Як почула барабана...
Слава тобі, Боже!
Та й говорить москалеві:
«Вареників, може?..»
Аж підскочив москалина...
Та ніколи ждати.
«Вареники-вареники!»
Та й пішов із хати.

ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ

Приїхали запорожці,
Короля вітають,
Король просить їх сідати,
Козаки сідають.

Сидять собі. В них жупани
Все кармазинові,
І самі такі хоробрі,
Вуса прездорові.

Задивились на ті вуса
Ляхи-мосціпани.
«Що б їм, — кажуть, — дати їсти?
Даймо їм сметани!»

Поставили їм сметани,
Їсти припрошають,
Але наші запорожці
Разом відмовляють:

«Славная у вас сметана...
Тільки вибачайте,
А перше нам, запорожцям,
Щільник меду дайте!»

Дали й меду запорожцям...
Вони як поїли,
Так ті вуса прездорові
Вгору й завертіли.

Тоді й кажуть королеві:
«А що, ясний пане!
Нехай тепер запорожцям
Подають сметани!»

ПЕРЕКУСІТЬ, ПАНЕ!

Обсунулась стара гребля,
Місток похилився,
Спала річка невеличка,
Млинок завалився.

На камінні кілька хлопців
Черепками грає,
Аж ступою через греблю
Панок проїжджає.

«Помагайбіг, — каже, — хлопці!»

«Помагайбіг, пане!»

«А що, у вас млинок меле?»

«Таже меле, пане!»

«А говна змолоти можна!»

«Перекусіть, пане!

Як сухеє воно тільки,

То змелеться, пане!»

СПОВІДЬ

Хто не знає, що попи все
Звикли на дурницю!
Сповідав раз їден попик
Грішну молодицю...

Молодиця молодая,
Тлушта, уродлива;
Груди білі — як збанята;
Сама чорнобрива.

Піп накрив ї патрахілем,
Ніби сповідає,
А сам мало не прилипне,
Її промовляє:

«Чи не можна, молодичко,
В тебе поживитись?
Буду за тя господеві
День і ніч молитись.

Я ще здавна тебе люблю!..» —
Піп її туркоче...
Молодиця й собі каже:
«А я вас, панотче!»

Дзвонять дзвони на «Достойно»,
Дзвонять — і по всьому.
Йде чорнява молодиця
Із церкви додому.

Тільки двері відхилила —
Чоловік озвався:
«Чого тебе на сповіді
Батюшка питався?»

«Ет! Чого він не питався!
Чи все спам'ятаю?..
Хотів муки на проскури,
Питав, чи не маю».

«Ні, псяюхо!.. Не до шмиги!
Не муки він хоче!
Чув я добре, як казала-сь:
«А я вас, панотче!»

Стережися, коли хочеш!..
А то як почую,
То й тобі муки намелю,
Й йому напетлюю!»

СХОВАЛАСЬ

По Ордані, як звичайне
У людей буває,
Ходить батюшка з кропилом
Хати окропляє.

І, звичайне, як батюшка, —
Чого ж тут боятись?
Але одна молодиця —
Ні, таки ховатись...

Ставить діти на припічку,
Каже їм казати,
Що матері нема вдома,
На ярмарку мати.

Сама живо під постелю,
Ноги підгинає.
Аж приходить і батюшка,
«В Ордані» співає.

І співає, окропляє
Образи й пороги,
Далі стелю і постелю —
Та й заглянув ноги.

По «Ордані» дає дітям
Хреста цілувати
Та й питає, мов не знає:
«А де ж ваша мати!»

«Пішла мати на ярмарок!
Нема вдома мами!..» —
Запищали малі діти
Різно голосами.

«То скажіть же своїй мамі, —
Й показав рукою, —
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою».

ЧОРТ

Приглянувся ксьондз-добродій
До чужої жінки.
Що день божий посилає
Фіги та родзинки...

Посилає, все питає,
Коли згода буде.
Коли її чоловіка
Удома не буде...

Але жінка не [з] тих жінок:
Подарунки брала,
А ксьондзові усе-таки
Слова не давала...

Далі видить — треба дати,
Нічого робити!
Тільки собі замишляє
Ксьондза підголити...

Каже мужу. Муж навмисне
Зрання виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає...

Насипала, зачинила,
В печі розпалила
Та нібито на вечерю
Ксьондза запросила,

Ксьондз приходить, габіт з себе!..
Жарти починає...
Помаленьку-помаленьку —
Ба вже й обіймає...

Помаленьку-помаленьку —
Ба вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось загуркотіло!..

«Ах, нещастя! — жінка каже, —
Кінець мого віка!
Чи ж не лихе притащило
Мого чоловіка!

Искидайте живо шмаття,
Голі розбирайтесь,
Та от скриня коло лави,
У скриню ховайтесь!..»

Ксьондз скидає, й помагає
Сама господиня,
І в минуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня.

Входить в хату і господар,
Нібито не знає;
Стелиться собі на скрині
Та й спати лягає...

Лежить собі на тій скрині
Та й почав казати:
«А що, жінко, завтра, — каже, —
Тра скриню продати.

Коло нас тут недалеко
Торговиця буде.
Повезу її до лиха,
Може, куплять люди!»

«Нащо тобі продавати? —
Каже молодиця.—
Нехай собі буде вдома,
Може, пригодиться!»

«Пригодиться-пригодиться...
А знаєш мовчати?
Та ж не твоя, моя скриня!
Я хочу продати!»

І обоє господарі
Разом замовчали;
Замовчали, помирились
Та й позасипали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає,
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє.

Їде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде й пан з жоною
До костьолу, знати...

Оглядає та й питає:
«Що везеш, Іване?»
«Везу скриню, — Іван каже, —
В скрині чорта, пане!»

А тут пані обернулась
Та й панові каже:
«Porcoś, duszko, tego chłopa,
Niechaj on pokaże»¹

«А який то чорт у тебе?
Покажи, Іване!»
«Дайте хіба рублів копу,
То покажу, пане!»

¹ Попроси, голубе, цього хлопа,
Хай покаже! (польськ.)

Вилічив пан йому гроші,
Іван ізлізає,
Кладе гроші у кишеню,
Скриню відмикає.

Як вискочить ксьондз із сажі!
Боже, твоя воле!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!..

А тут пані у долоні:
«Ach, moje serduszko!
Popatrzaj się, popatrzaj się!
Jeszcze j samiec, duszko!»¹

¹ Ой, моє серденько!..
Подивися-подивися!
Ще й самець, голубе!.. (польськ.)

ТОЙ, ЩО НАД НАМИ

Стоїть козак коло груші
Дівку підмовляє.
А дівчина, як калина,
Полум'ям палає.

Зчервоніло повне личко,
Відскочили груди...
Отак дала б, та боїться,
Що то послі буде.

«А що, — каже, — як я буду
Дитиноньку мати?
Хто пригорне сиротину,
Буде доглядати?»

Козак жваво обіймає
Дівчину руками.
«Не журись, дівчино, — каже, —
А той, що над нами!..»

А із груші старий батько:
«О бісова мати!..
То ви будете робити,
А я годувати?!»

Як почули молодята —
Та від батька в ноги:
Дівча в хату з переляку,
Козак — за пороги...

САМА УЧИТЬ

Біжить дівка; в руках курка,
Сито під пахвою.
Аж дивиться — спочиває
Козак під вербою.

Розпалилася дівчина,
Гвалтом чогось хоче:
То підійде, то загляне
Козакові в очі.

То пуститься утікати,
То знов підступає.
«Та чого ж ти утікаєш?» —
Козак промовляє,

«Який змисний!.. Утікаєш!..
Еге!.. Не втікати?!
Я вже бачу, що ти хочеш!
Бодай не казати!..»

«Та дурна ти! Втекла б курка!
Як тут що зробити?»
«Який змисний!.. Втекла б курка?!
А ситом накрити!..»

Не знав козак, що робити, —
Сама навчає...
Козак живо видер курку,
Ситом накриває.

Кладе дівку під вербою,
Зміряв, як годиться...
Пішла дівка дорогою —
І не нахвалиться...

УКАЗ

Їде козак дорогою,
Дівку надibaє;
Вийняв папір з-за пазухи
Та й її читає:

«І прочая, і прочая...
По сему указу
Кожна дівка козакові
Довжна дaть по разу!»

«Чуєш, дівко, що в указі?»
«Та чую, козаче».
І вже ж рада-то, псяюха,
Аж мало не скаче!

Ізліз козак, покріпився,
На коня сідає,
А дівчина підійнялась
Та й ще забагає:

«А приглянься-но, козаче,
До того указу:
Чи нема там написано,
Щоб іще по разу?»

ДОПИТАЛАСЬ

Прийшов мужик із празника,
Празник добре вдався:
Посиніла кругом шия,
І чуб підійнявся.

Прийшов в хату — ані слова...
На лаві сідає.
Аж підходить молодиця,
Мужа оглядає:

«А чого то в тебе шия
Вкрита синяками?»
«Та то, мабуть, од вишнівки,
Що пив із попами!»

«А хто ж тобі, чоловіче,
Чуба мав намняти?»
А той з лави та до неї:
«А знаєш мовчати?!»

ТРЕБА ВСЮДИ ПРИЯТЕЛЯ МАТИ

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила;
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

Іще пара остається,
Де їх приліпити?..
«Ага! — каже. — Пошукаю
Святого Микити!»

Найшла баба і Микиту —
Святий чорта ціпить!..
Бере одну йому ставить,
Другу чорту ліпить!..

Видять люди й розважають,
Щоб там не ліпила.
«Що ти, бабо, — кажуть, — робиш?
Та ж то вража сила!..»

Але баба обернулась:
«Не судіте, люди!
Ніхто того не відає,
Де по смерті буде!..»

Чи у небі, чи у пеклі
Скажуть вікувати;
Треба всюди, добрі люди,
Приятеля мати!..»

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І ПАНИ

Стали колись Хмельницького
Ляхи підмовляти,
Щоби нашу Україну
З Польщею з'єднати.

А Хмельницький їм говорить:
«Сядьте, добрі люди!
Послухайте мої байки,
Чи правдива буде?..

Ото був собі господар,
Мав їдного сина,
І любив він його щиро —
Сказано, дитина...

Любив його, як дитину,
Годив, як паняті;
Але в того чоловіка
Був і вуж при хаті.

І, бувало, як дитина
За обід сідає,
В тую пору із-під печі
І вуж вилізає...

І що дитя йому кине,
Що само упаде,
Вуж полізе позбирає,
Вуж і тому радий!..

Але раз дитя почало
Із вужем дрочитись,
Дрочилося-дрочилося,
Далі стало битись.

Вуж до піни розізлився,
Укусив дитину;
Аж надходить і господар
В ту лиху годину...

Як ударив по вужеві,
То хвіст і остався,
А вуж, живий, та безхвостий,
У нору сховався...

Нема в хаті вже дитини,
І вужа не стало;
А тим часом господарство,
Як вода, спливало.

В рік ісплила вся маєтність,
Всі його пожитки,
Ба вже й на нім не осталося
Ні рубця, ні нитки.

Іде, бідний, до ворожки;
Світить вона свічі,
Посиділа-погадала,
Каже: «Чоловіче!

Мав-ись, — каже, — чоловіче, —
Ти вужа хатнього!
Все багатство, вся маєтність —
Все було від нього.

А як ти з ним посварився,
А може, й побився,
То ото ж ти через теє
Усього лишився!..»

Повертається господар
До своєї хати,
Прислонився коло печі
Та й став вужа звати...

Вилізає вуж безхвостий
Та й став говорити:
«Ні вже, — каже, — чоловіче,
Разом нам не жити!

Скільки ти на мене глянеш —
Зараз пригадаєш,
Що довіку через мене
Ти сина не маєш!

Скільки я на тебе гляну,
Зараз пригадаю,
Що довіку через тебе
Я хвоста не маю.

Буду тобі, чоловіче,
Все добро робити,
Але разом із тобою
Я не буду жити!..»

Отак воно, добрі люди!
Польща — то дитина,
Король польський — то господар,
А вуж — Україна!..»

НЕВИННИЙ МОШКО

«Куди, Мошку, так ідеш?»

«На війну виходжу!»

«А чого ж то пізно так?»

«Ще два-три положу!»

«А як тебе часом хто

Схоче положити?»

«А кому ж я винен що?

За що ж мене бити?»

ЧИ ДАЛЕКО ДО НЕБА

«Що п'ять верстов — то й коршомка,
Нічого й лічити,
Бо п'ять верстов як проїдеш,
Треба й відпочити.

Ото їдуть із ярмарку
Двоє господарів,
У кожного віз порядний,
Воликів по парі.

Їдуть собі помаленьку,
Грошенята мають,
Полягали на соломі —
Та й думу гадають.

Далі їден пробудився
З глибокої думи,
Повернувся на соломі.
«Чи спиш, — каже, — куме?»

«Що говориш?» — другий каже.
«Чи спиш, я питаю».
«Та не сплю ще, — каже, — куме,
Тільки що дрімаю!»

«Не дрімай же на годину
Та глянь против неба,
Скільки б верстов так до неба
Проїхати треба?»

«Та Бог його святий знає
І добрії люди...
Я думаю, що не більше,
Як п'ять верстов, буде».

«Гуттю, куме!.. Та се баба
Тобі набрехала...
Та якби п'ять верстов було,
Там коршма б стояла!»

СКІЛЬКО ДУШ

«Скільки, куме, в тілі душ?»

«Одна, я гадаю».

«Може, в тебе і одна,

А я так дві маю:

Бо як руки на снігу

В мене заколіють,

Хукне теплая душа —

І руки тепліють.

А як страва на столі

Гарячая буде,

То вже друга, бач, душа,

Холодная, студить!»

ПОНИЗИВ

П'є-гуляє у неділю
На коршомці Гарасим;
З Гарасимом п'є-гуляє
І сусід його Трохим.

А обидва стрільці жваві.
От перечка і пішла...
Далі Трохим розходився,
Підійнявся з-за стола:

«То ти кажеш, що ти луччий?
Що ти гаспидний стрілець?
Збий же мені з чуба шапку —
Тоді будеш молодець!»

«Кажеш, може, що не зіб'ю?»
«А ти кажеш, що зіб'єш?!»
«А їй-богу, що ізіб'ю!»
«А їй-богу, не зіб'єш!..»

«Та от тобі і рушниця!»
«Ану-ну! Давай! Давай!»
«Ставай, лишень, край порога!
«Та я стану, ти ставай!..»

Цілить один од порога,
Другий стоїть за столом
Та щосили натягає
Сиву шапку на чоло.

Бах! рушниця... Стало димно...
Йде до столу Гарасим...
А за столом в сивій шапці,
Як баран, лежить Трохим!

(Йому куля пролетіла
Через шапку і чоло...)
Підіймає він Трохима,
Підпирає за столом.

Сам одходить до порога.
Знов рушницю в руки взяв,
Прицілився разів кілька
Й головою похитав.

«Вибачай мені, Трохиме, —
Гарасим проговорив, —
На два цілі лиш понизив
Та й і шапки не ізбив».

АБИ ДУША ЧИСТА

Два злодії опівночі
Костьол обкрадають;
Обшарили всі скарбони,
Святих обдирають.

І забрали, які були,
Гроші під замками.
Далі один на олтарик
Пнеться з постолами.

«Та що ж бо ти, брате, робиш? —
Став другий казати.—
Як-то можна святе місце
Постолом валяти?»

А той каже: «Мовчи, брате!
Ми тут перед Богом —
Аби душа чиста була,
Постоли — нічого!»

ЧУПРИНА

Питалися козака:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Як на війні згину —
Мене ангел понесе
В небо за чуприну».

Питаються мужика:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Нас біда обсіла —
Голимося до крівлі,
Щоб кузка не їла!»

ТРИ ЦАРІ

Циган, русин, третій лях
Про те говорили,
Якби царство хто їм дав,
Що б вони робили.

Циган каже: “Якби так
Моє царство було,
То такого б вже царя
На світі не було.

Я б по шию в салі жив,
В сало б одягався,
Сало б їв, на салі спав,
Салом укривався”.

«Ну, не диво такий цар, —
Русин промовляє. —
Кому сало в голові,
Той сала бажає.

А якби я був царем
Та мав царську волю,
Я би панів скасував,
Всіх пустив на волю!..»

«Ет! Дурні ви, — каже лях, —
Не вмієте жити!
А якби я був царем —
Знав би, що зробити:

Я би тільки захопив
Царську скарбівницю
Та ще б таки того дня
Махнув за границю!»

НЕ МОЇ НОГИ

Серед лісу, серед гаю
У неділезній обід
Заснув мужик у чоботях,
Прокинувся без чобіт.

Прокинувся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивлінням повернув.

«Не мої се, — каже, — ноги,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботях були,
А сі — босі, без чобіт!»

ЗАГАДКИ

Позбирались дукачі,
Добре підгуляли.
«Давай, Мошку, загадок!» —
До жидка пристали.
А жидок собі бім-бім,
Пейси підвиває:
«Як завдати, так завдам,
А хто не вгадає?»
А ті кажуть: «Не журись!
За то буде плата.
Хто не скаже, що то є,
Заплатить дуката».
«Угадайте ж, — каже жид, —
Що удень чорніє,
Що біліє уночі,
А ранком синіє?»
«Добре!» — кажуть.
От прийшли —
Гадали-гадали,
Далі бачать, що не сил,
По дукату дали.
«Що ж то, Мошку, таке є?» —
Жидюка питають.
А той: «Гирсти! Що то є?
А я почім знаю?»

«Ну ж бо, Мошку, не жаргуй!»
«Та жарти до ката,
Я і сам собі даю
Цілого дуката!»

САМ ПОЇДУ!

Що заслабне, було, жид
І рабина просить,
Рабин тільки з-за дверей
Палицю виносить
Та й пахолка свого шле
З нею до слабого...
От пахолки курував
Жида не їдного.
Аж раз якось довелось
Слабу курувати;
От пахолки і прийшов,
Щоб палицю взяти.
А той каже: «Хто слабий?
Чи жид, чи жидівка?»
«Не жид, — каже, — а їдна
Молода жидівка».
Рабин живо із стільця,
Палиці й ні сліду.
«Живо коні! У, біда!
Сам, — каже, — поїду!»

ВОВКИ

«Чого, жидку, так збілів?
Що з тобою сталось?»
«Ах, за мною через став
Аж сто вовків гналось!»
«Бог з тобою!.. Сто вовків!..
Та б село почуло...»
«Та воно пак і не сто,
А п'ятдесят було».
«Та й п'ятдесят диво в нас...
Де б їх стільки взялось?»
«Ну Іванцю! Нехай так,
Але десять гналось».
«Та і десять не було!
Знаць, один усього?»
«А як один? Аби вовк!
Страшно і одного...»
«А може, то і не вовк!»
«А що ж то ходило?
Таке сиве та мале,
А хвостик, як шило».

ПОЛЬСЬКИЙ І РУСЬКИЙ КІТ

Несе м'ясо руський кіт,
Польський вихилясом:
«Що ти, котику, несеш?»
А той каже: «М'ясо!»

Та як «м'ясо» вимовляв,
М'ясо і упало,
І з ним польського кота
В минуті не стало.

Несе м'ясо польський кіт.
Руський і питає:
«Що ти, котику, несеш?»
«Mieso!» — відвічає.

Та як «Mieso!» вимовляв,
То так стиснув зуби,
Що бідняка, руський кіт,
Лиш облизав губи.

ЖИВОТИНА

«Де то, доню, животина
Так?..»
«Та то, мамо, коло тина
Дяк...
Все, бувало, грає, грає
Та й...
Все, бувало, примовляє:
Дай!..»

Раз підсунув, було, ручку
В то...
А я кажу: «Дай обручку,
То...»
А він каже: «На обручку,
Дай!»
Я пустила його ручку
Та й...»

СЛАБИЙ ЗУБ

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постільці
Пришиває латку.
Аж у сінях двері — скрип
Далі двері в хату рип! —
Шелеп кум у хатку!

«Здоровенькі ви були!
А що ж мої постоли —
Вже, мабуть, готові?»
«Зараз будуть... Погодить,
Що ж ви стогнете, як дід?
Чи вже ж нездорові?»

«Та не то щоб, боже, крий,
Був я дуже так слабкий,
А так тільки нудно:
Розболівся вражий зуб
Та заріс тобі, як дуб,
Що й вирвати трудно...»

«Не журіться, — каже швець, —
А сядьте-но на стілець!..»
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав,
До ноги чіпляє.

Але, звісно, у шевців
Все дірявії стільці,
Щоб то не душило.
Ото шевчик і зайшов,
Стихача діру найшов
Та хвать кума шилом!..

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою ззаду лап
За грішнеє тіло:
«Недаремне ж я стогнав,
От коріння попускав —
Аж там заболіло!»

ЖОНАТИЙ

Била жінка мужика
Та й вигнала з хати.
Пішов, бідний, по полях
Притулку шукати.

Ходив, бідний, цілий день,
Все кляв молодицю,
Наостаток десь заліг
На руді в копицю.

І дивиться на руду,
Що бугай хороший
Ходить собі по траві,
Мукає з розкоші,

Здихнув бідний чоловік:
«Щасливий ти, брате,
Колись і я так співав,
Як був нежонатий!»

ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!

Ідуть собі парубки
На нічліг до гаю
Та й говорять, як Господь
Гнав Адама з раю.

«Ото, — каже з них їден, —
Господь обізвався:
«Що ж, Адаме? виходи!
Де ти заховався?»
Мовчить Адам, а Господь,
Серед раю саме,
Обізвався другий раз:
«А де ти, Адаме?»»

Мовчить знову.
І Господь
Страшно розізлився:
«А чортяка б тебе взяв!
Де ти там зашився?»

«Тю на тебе! — всі кричать:
Схаменись, небоже!
Де-то вже таки Господь
Так сказати може?!»

«Та дурні ви! Ніби Бог,
То вже й маслом маже?..
Аби тільки допекти —
То ще й не те скаже!»

ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ

Довелося на віку
Глухому з губатим
Раз у церкві, на біду,
У парі стояти.

І губатий що почне
«Отченаш» читати,
То так губи іскладе,
Як ніби свистати.

Довго глухий поглядав.
З злості аж мінівся,
Далі руку відвинув,
Ближче приступився

Та по пиці його хвать:
«От тобі — свистати!»
«Бог з тобою, — каже той, —
Бачиш — я губатий!»

Але глухий другий раз:
«Дарма, що багатий!..
У нас церква не на те,
Щоб в нії свистати!»

СКАЖИ ПО-НІМЕЦЬКІЙ

Положився вражий німець
З хазяями спати.
Серед ночі — шась на жінку
Та й зачав ї..ти.

Але мужик пробудився
Та й жінку торкає:
«Та же тебе ї.. німець!» —
Стиха промовляє.

«Та вже ж ї..!» — «То кажи що!»
«Який молодецький!..
Як умієш що казати,
Скажи по-німецькій!»

ПОПОВИЧ

Наспівався попів син
За свята доволі
Та й по святах і махнув
Учитися в школі.

А мужики й загули,
Що добре співає,
Ото староста колись
Батюшку й питає:

«Куди піде ваш панич,
Як вийде у люди?» —
Куди? Звісно, у попи!
Попом собі буде!

«Шкода його на попа! —
Мужик промовляє. —
З нього добрий був би дяк,
Бо то-то співає!»

ЖАЛІБНИЙ ДЯК

Щойно в церкві коли дяк
«Іже» заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не вміває.

Аж завважив теє дяк,
До неї забрався.
«Чого плачете ви так?» —
Стару запитався.

«Як не плакати мені, —
Стара баба каже, —
Коли мене голос ваш
Аж за серце в'яже!

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як там її звірина,
Бідну, розривала».

ВБИЛИ

Якось жильним четвергом
Чи там середою
Забив багач кабана,
Шмалить над водою.

Кругом нього тьма собак
І дітей до ката...
А найближче з них усіх
Синок його брата.

І, звичайне на селі,
Вбогого дитина,
Тільки на нім і була
Чорна сорочина!

Стоїть бідне хлопчєня,
На вогонь пантрує,
Дядьки з носа аж пищать,
А воно й не чує.

Далі багач подививсь:
«Здоров, — каже, — сину!
А чи вбили батько що?» —
Питає хлопчину.

А той тільки носом шморг,
Попід ніс рукою,
— Вбили, — каже, — дядьку мій,
Сучку над водою!

ВІЙНА

Молотив раз у попа
Парубок Микита
Та якось там і украв
Цілу мірку жита.

Украв собі та й сховав.
Прийшло сповідатись —
Лихе його підвело
Попові признатись.

Лаяв, лаяв його піп,
Торгав за чуприну,
Наостаток і сказав:
«Отак, бісів сину:

Поки жита не буде,
Була б тобі тряця! —
Поти тобі не буде
Сповіді й причастя!»

Ніщо діяти!.. Вночі
Згорбився Микита,
Потихенько попід тин
Несе мірку жита.

Приніс якось до сіней,
Хату відчиняє,
Стає, бідний, у кутку,
Пари не пускає.

А попові на той час
Не Микита сниться:
Його сонна обняла
Глушта молодиця.

Пробудився сонний піп,
Мацнув молодицю,
Підійма на животі
Білу ю спідницю.

Та й говорить: «Уставай,
Нічого дрімати,
Іде турок на війну —
Москву воювати».

— Та ваш турок не біда! —
Каже чорноброва, —
Коли турок хоче битись,
То Москва готова.

Що там було — звісна річ!
Кінчилося діло,
Аж Микита із кутка:
«Кахи!» собі сміло.

Піп схватився:
«Хто то там?»
— Я, — каже Микита, —
Отсе, — каже, — вам приніс
Вашу мірку жита.

«А давно ж ти, — каже піп, —
До хати забрався?»
— А давно! ще на війну
Й турок не збирався!

«Неси ж, — каже, — то назад
Та спожий, на щастя,
А я тебе взавтра й так
Пущу до причастя...»

ДОЩ

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають!
Ото два собі зійшлось,
Стали, розважають...

Грицько старий, як сudeць,
Палицю тримає,
Сумно голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Гудзи собі в'яже.
«Нема дощу!» — каже Гриць.
— Нема! — Хома каже.

«Якби, Хомо, Господь дав,
То я вже говорю,
Що усе б то із землі
Піднялося вгору!»

— Усе, дядьку? — «А усе!»
— Лучче ж най не буде!
Моя жінка у землі!
Не хочу паскуди!

КОЖУХ

Серед церкви став багач,
Світло поправляє.
І на нім кожух, кожух,
Аж очі вбирає.

Та і сам він не худий,
Аж труситься сало...
Глянув вбогий із кутка
Та й заздрісно стало.

— Ет, не знає , — каже, — Бог,
Кому щастя дати...
От, якби то так мені
Кожух такий мати,

То, здається, що б прийшов
У церкву до лиха
Та лиш став би я, стояв
Та бздикав би стиха.

ПРИВІТАННЯ

Наварив багач, напik:
Батюшки чекає.
Батюшка лиш на поріг —
От він і вітає:

«На тепленьке, в добрий час!
Тільки що зробили...
Та де ж то ви так були,
Батюшечко милий?»

А тут тільки гавкне пес,
Свиня зарохкоче, —
Так і думають усі,
Що то ви, панотче!

Спасибі ж, вам, що прийшли!
Пийте гріту з перцем...
Ріжте собі печінки...
Крайте собі серце!

А заким то подадуть
Печеного зайця,
Не сидіте, прошу вас,
Лупіть собі яйця!»

ВИ, ПАНОТЧЕ

Питається архирей
Попа молодого:
«Який, — каже, — тебе чорт
Висвятив, дурного?»

А той йому, неборак,
Глянув тільки в очі:
«Та святили ж, — каже, — ви,
Пресвятий панотче!»

МАЛО НЕ РИГАЮ

Питається архирей
Батюшку старого.
«Чув я, — каже, — що ти п'єш
Багато хмільного».

І не вірте, — каже той, —
Хіба тільки воду,
А хмільного — свідок Бог —
Не кушаю зроду».

«Не кушаєш? — каже той. —
Зроду не вживаєш?
Як же ж, — каже, — ти вино
З чаші випиваєш?»

«Не питайте! — каже піп. —
Пити — випиваю,
Але сам я — свідок Бог —
Мало не ригаю!»

ПО СТАРІЙ ПЕЧАТІ

Вмерла жінка у попа,
А піп і хитриться,
Що до виводу прийде
Яка молодиця,

То він її приведе,
Виї... у хаті
Та і каже, що то так
По старій печаті.

Подобалась та печать
Нашим молодіцям.
Ба вже й думають вони,
Що так і годиться.

Але настав другий піп —
Їдна прибуває,
Просить виводу в попа,
Сороківку пхає.

«Іди в церкву!» — каже піп.
— Та ні, — каже, — в хаті!..
Та так-таки, прошу вас,
По старій печаті!

Догадався бідний піп,
Що куди стріляє.
А самого Господь крив —
Свою гарну має.

Та й і каже: «То колись
По старій читали,
А тепер нова печать,
Стару скасували!»

ГОРОХ

Розкипається горох,
Наймит — що діяти?
Іде в церкву до попа
Обідати звати.

Розштовхує мужиків
І сажею маже.
Піп якраз стоїть з хрестом,
А той йому й каже:

«Та ідіть-бо на обід,
Годі з вас молитися:
Бо горох там на г..
Далі розкипиться!»

«Тю на тебе! — каже піп. —
Чи встиду не маєш?
В такому місці ти святим
Г... поминаєш!»

Далі хрестом замахнув:
«Геть від мене! — каже. —
Бо як тебе пог...ю
Аж вс...ся, враже!»

БОЖІ ПТИЦІ

Говорив раз піп казання
Із письма святого.
«Чого, грішнику, так липнеш, —
Каже, — до земного?

Подивись на божу птицю,
Як вона літає;
Ні оре, ні жне, ні сіє,
Ані пожинає».

А староста напереді
Тільки засміявся
Та до ключника старого
Стихача озвався:
— Та якого ж, — каже, — чорта
Тая птиця й має?!
Скаче тільки по дорозі,
Та г...а шукає.

ОВ!

Говорив піп на казанні:
«Був-то собі, — каже, — гай,
За тим гаєм — іще гаї,
А за ними — іще гай!

Там-то, — каже, — святий Юрій
Показав своє добро,
Як пришпилив змію люту
Та списою під ребро.

То змія вже і почула,
Що тут її буде смерть:
Лягла тільки, протягнулась
Та все собі пердь та пердь!»

А староста: «Ов, панотче!»
Аж узявся за чоло.
Мабуть, йому таке слово
Не до думки підійшло.

А піп йому: «Не «ов», дурню!
Бо що правда — то не див!
А ти, старий, аж би вс...ся,
Щоб тебе так пришпилив!»

ПРОСЬБА

Раз писали мужики
До свого владыки:
«Архирею, — пишуть, — наш,
Ясний та великий!

Церква наша з давніх літ
Перейшла нінащо.
Кілько є у нас святих —
Всі стали ледащо.

Матір Божа на дошках
Згорбилась, зігнулась,
Апостоли розійшлись,
А Варвара здулась.

Миколай від хробаків
Порохном узявся.
Сам Спаситель на вратах
Поздовж перепався.

Миколая нам позволь
Наново зробити,
Матербожій через зад
Клин їден забити.

Апостолів всіх уряд
Дрючками зігнати.
Спасителя на вратах
Щоб на шпуги взяти.

А з Варварою уже
Нічого робити:
Коли вона здулась так,
То кажи покрити».

ПО ВОДІ ПІДУ

По ярмарку циганчук
Конем вигравас,
Понад воду всіх людей
З ярмарку скликає.

Кого здибає — кричить:
«Сину, тату, діду!
Ходіть живо понад став,
Я по воді піду».

Посходились понад став.
«Всі по грошу!» — каже.
Всі по грошу і дали.
«Іди ж, — кажуть, — враже!»;

А той собі на коня:
«Спасибі вам, люди!
Тогді піду по воді,
Коли зима буде!»

ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ

Стоїть циган на снігу,
Мужик проїжджає.
«Чи не хочеш ти хреста?» —
Мужика питає.

«Чом не хочу?» — каже той.
«Дай же десять грошей,
Будеш собі мати хрест
Хороший, хороший!»

Дав десятничка мужик,
А циган на штуки:
Гугуп наознак у сніг
Та й розкинув руки.

І легенько устає,
Устав та й регоче:
«Ото, — каже, — тобі хрест,
Возьми, коли хочеш!»

ЦИГАН-ПАСТІЧНИК

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому, на біду,
Та меду подали.

Розсмакував бісів син
Та все було ходить,
Стане, шельма, під вікном
Та й «меду» заводить.

Що не гнали хазяї —
Ні, не відігнати,
Ото ж його до джмелів
Здумали післати.

Питається сам хазяї:
«Хочеш меду, враже?»
— Чом не хочу, тату мій,
Хочу, — циган каже.

«То візьми ж собі дупло
З медом і пчолами».
Циган його ухватив
Руками й ногами.

— А де ж, — каже, — то дупло?
«Саме серед ліса.
Тільки мухи не дрочи
Та не згадуй біса!»

Побіг циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед лісу стоїть дуб —
Давай циган лізти.

Ото лізе до дупла,
Моститься, небога,
А в дуплі джмелі, джмелі
Гудуть, аж говорять.

Тільки руку до дупла —
Вони й забриніли
І, як чорнеє рядно,
Цигана обсіли.

І шпигнув його їден:
«Господь, — каже, — з вами!»
Шпигнув другий: «Та піди ж
До Божої мами!»

Далі кілька вже ураз
Цигана кусає —
«Та підіть-бо до святих!» —
Циган промовляє.

Далі видить неборак,
Що вже пухне й губа —
«Тепер, — каже, — к чорту йдіть!»
Та гугуп із дуба!

ХОЛОДНО

Сидить голий циганчук,
Аж мало не плаче.
«Тату, — каже, — холодно!
Зуб до зуба скаче».

А той йому поясок:
— Та на! не журися!
Коли тобі холодно,
То підпережися.

ВАРЕНА СОКИРА

Прийшов москаль на постій,
Заглядає в очі:
«Сварі, бабка, што-нібудь!»
А бабка не хоче.

— Нема! — каже. «Как не бить?»
— А нема нічого!
«Ну же, бабка, не шуті!»
— Та нема ж, їй-богу!

«Так і нет суда на нет!..
А тапор імєєш?»
— Та сокира десь була!
«А вади нагрєєш?»

— Та нагрію; що ж води?
«Нічаво, паладім,
Ліш би тапор да вада,
Что-нібудь да сладім!»

Горить вогонь у печі,
Окріп закипає,
Москаль бере у окріп
Сокиру кидає.

«Теперь, бабка, еслі б так
Хоть крупи немного...
Енто било б знаеш што?
Ану-ка, ей-богу!»

Пішла баба до сіней,
Пригорщу приносить,
Але москаль, бісів син,
Сальця іще просить.

Несе бабка і сальця,
А далі до юшки
Підкинула і сама
Солі та петрушки.

І все її на умі
Варена сокира,
А сокиру вже давно
Витягнув псявіра.

Укипіло — їв москаль,
Баба помагала,
Москаль ранець натягав,
Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув
Та й пішов, псявіра,
Баба ж сидить та все хвалить,
Що добра сокира.

СВІЧКА

Купив свічку раз купець,
Подає другому
Та й говорить з-за плечей:
«Сергею святому».

А наш собі не дочув —
Подає другому
Та й говорить з-за плечей:
«Андрею святому».

Пішла свічка по руках,
А той поглядає:
Ото староста вперед
З нею наступає.

До Андрея просто йде,
А той не звинеться:
Поміж люди наперед
Собакою рветься!

«Да какому, — закричав, —
Лепіш дуралею?
Не ентому, гаварят!
Гаварят, Сергею!»

СКАЧІ, МІКАЛАЙ!

Видить москаль коня в полі.
Красти замишляє,
З-за пазухи Миколая
Свого витягає.

Давай йому примовляти:
«Мікола-утєха!
Да памагі украсть лошадь, —
Верхом будеш єхать».

Помолився, повзе полем,
Де шкапа стояла...
Але якось збіглись люди,
Москаля нагнали.

Тогді москаль Миколая
На шнурочок в'яже,
Волоче його іззаду
Та й до нього каже:

«Насіл тебя, как добраво.
Тепер — чорт з табою!
Не памог мне верхом єхать,
Так скачі за мною!»

ЧИ ТИМ КОНЕМ

Сидить москаль на стільці,
Аж куриться, бреше,
А ляхва кругом стоїть,
Тільки вогню креше.
«От, — прибріхує москаль, —
Раз була потіха:
В одні сутки п'ятсот верст
Я верхом проїхав».
«Та куди вам п'ятсот верст?» —
Ляшок обізвався.
«Так не вірите, чи що? —
Москаль запитався. —
Та знаєте, що в Москві
Один не повірив,
Так я йому кулаком
Морду перемірив?..»
Тогді ляшок позадгузь.
«Скажіть, — каже, — пане,
Чи тим конем їхав пан,
Що стоїть на стані?»
«Этим самым!» А ляшок:
«Так було й казати,
Бо тим можна не п'ятсот —
Тисячу ввігнати».

ЗАПОРОЖЦІ У СЕНАТІ

Раз московські сенатори
Змовились мовчати,
Щоби нашим запорожцям
Відвіту не дати.

Ото входять запорожці,
Москалів вітають;
А ті сидять бувванами,
Не відповідають.

Запорожці ідуть ближче,
Стали коло стола.
А ті сидять, як сиділи,
Жоден ані слова.

Тоді старий запорожець
До своїх озвався:
— Чи не в пустку, мої діти,
Я з вами забрався?

— В пустку! В пустку! — закричали.
— То що ж, мої діти?
Коли в пустку ми забрались,
То можна й пердіти!

— А запевне, дядьку, можна! —
Гримнули по разу.
Та й пішли додому ждати
Другого указу.

КОШОВИЙ У ЦАРИЦІ

Прибуває кошовий
В північну столицю
Та й іде собі у двір
Вітати царицю.

Але тільки за поріг —
Зачепився зразу
І в цариці — трах-тарах!
Розчерепив вазу.

І якби на москаля —
Згинув би до лиха,
А наш собі кошовий
Лиш промовив стиха:

«Таку-то вже наш козак,
Знать, натуру має:
Чого тільки не діпне —
То так розбиває!»

РИБКА — С

Раз полковник москаля
Кличе у палатку:
Посилає до села,
Тикає десятку.

Та й і каже, щоб приніс
Хліба зо три скиби,
Та ще й масла, коли є,
А як буде — й риби.

Пішов москаль на село,
В'юном завинувся,
Всього йому накупив,
Ото й повернувся.

«Что ж? — питається, — купіл?»
«Купіл, благоде!»
«А что ж, — каже, — заплатіл?»
«Кругло, благоде:

П'ять — за масло, трі — за хлеб,
А грош — ето рибка-с...»
«А ещо где адін грош?»
«Да грош — ето рибка-с».

«Да ти дев'ять тольки дал!»
«Точно сащігалі!»
«А ещо где адін грош?»
«Да за рибку взяли!»

«Да ти грош адін украл?..
Хамаво атроде!»
«Точно, барін, что украл...
Украл, благородє!»

«Что ти прямо не сказал?
Ентакоє рило!»
«Да я прямо би сказал:
Спрасіть тольки било».

НА ВАДАПОЙ!

У полковника москаль
Заглянув індика,
Пійняв його на гачок
Та й тягне до лиха.

А полковник реготить,
Аж мало не ляже:
«Куда его ти ведьош?»
«На вадапой!» — каже.

А полковник із вікна
Махає рукою:
«Ну, астав его, астав!
Я і сам напою».

«Слушаю-с!» — кричить москаль,
Пускає індика
І направо, кругом, марш, —
І здимів до лиха.

ЗАГАДКА

Забігає німець рака,
Не вміє назвати,
Закликає християнина,
Давай мудрувати:
«Вгадай, — каже, — что мой хочет?»
«Та ні, не вгадаю! »
«Нога многа, уса долга!
Знаєшь?..»
«Ні! Не знаю! »
«Как не знаєшь!.. Сам он малый,
Кафтан его разный,
Как не сварен — кафтан черный,
А как сварен — красный...
Тепер, — каже, — угадаєшь?»
«Та ні! не попаду!»
«Как не знаєшь?.. Шейка шлеп-шлеп,
А перед иззadu...»
«Чи не рака?» — «Рака, рака!»
«Бодай же вас, пане!
Найшли ж і ви в наших раків
Німецькі каптани!

ЧИЙ ТО СОБАЧКА?

Їде козак понад Буг,
Чумак попасає;
Коло нього песеня
На сонці куняє.

— А чиє то, — запитав, —
Песеня, чумаче?
— А чиє ж? — говорить той.
Звісно, що — собаче!

Їде козак понад Случ,
Німець попасає;
Коло нього песеня
На сонці куняє.

— А чиє то песеня? —
Питає дурного.
— Моє! — каже. А козак:
— Зроби й нам такого!

КОЗАК І КОРОЛЬ

Став багатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воеводство дати.

А король йому й сказав:
«Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тоді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для того розсуду!»

Відійшов багач назад
Та так йому нудно!
Не вгадати — так біда,
А вгадати — трудно!

Сидить, плаче, неборак.
Козак проїжджає...
«Чого плачете ви так?» —
Багача питає.

Той і каже, так і так!..
«Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!»

І палицю в руки взяв,
В кожух одягнувся,
Чорні вуса підбілив,
В чоботи узувся.

І чимдуж до короля.
Король поглядає,
«А що, пане, скільки зір?»
— З міною питає.

А той поли ті підняв,
Чи як довелося:
— Стільки, — каже, — в небі зір,
Скільки тут волосся.

Задумався сам король
Від сего відвіту.
«Ану, — каже, — покажи
Середину світу!»

А той палицю підняв,
Може, з піваршина,
Та в підлогу нею гуп:
— Отут середина!

Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
«Що ж я думаю тепер?» —
Козака питає.

— Думаєте, що я пан!
«Або що за річі?»
— То ті річі, що не пан,
А козак із Січі!

Здивувався наш король,
Подарував тому,
А козака відіслав
В золоті додому!

ПОРОШКИ

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лічити:
Дає йому порошки
Та й каже зажити.

А той щоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів п'ять
Та й сидить совою.

Пересидів цілий день,
Як рукою знялось.
Рано дідич запитав:
«А як тобі спалось?»

— Добре спалось, пане мій,
Спасибі вам, пане!
«А порошки всі зажив?»
— Всі винюхав, пане!

«Подякуй же, — каже пан, —
Дідуньові своєму!»
А сам тільки засміявсь
Та й пішов додому.

РЯТУЙ, БРАТЕ!

Під повстання два панки
На коршмі гуляють,
Цілюються, як брати,
Приязнь запивають.

Ото собі й запили,
І поцілувались,
Але тільки москалі
В коршму увігнались. —

Їден циб через вікно,
Другого схватили.
Сей, бідняжка, і кричить:
«Ratuj, bracie miły!»¹

А той собі до ліска,
Скільки сили, дує,
Тільки крикнув сему раз:
«Niech cie Bóg ratuje!»²

¹ Рятуй, брате любий! (польськ.)

² Хай тебе Бог рятує! (польськ.)

СМЕРТЬ КОЗАКА

Край Варшави два стовпи.
На стовпах дилина,
Під стовпами молодий
Козак з Чигирина.

І найстаршії пани
Смерть йому читають.
Прочитали — і кати
Мотуз натягають.

Але козак подививсь
На ляхву превражу,
Каже: «Стійте-но, пани,
Я щось вам іскажу!»

Ослабили мотузок,
Ляхи підступили,
А козак і каже їм:
«От що, пани милі,

Хоч високо не кажіть
Мене підіймати,
Буде лучче вам мене
В сраку цілувати!»

ТУРКИ І КОЗАК

Перебрався наш козак
Якось за границю
Та й, на лихо, завернув
В турецьку каплицю.

Протиснувся наперед,
Роздивився всюди.
Хоче вийти — та біда:
Стиснулися люди.

А перед тим неборак
Із'їв якось сала.
І тут його, на біду,
Срачка розібрала.

Терпів, бідний, доки міг,
Аж піт з нього лився.
Далі — тарах, неборак,
В штани вгатилився.

Замовчали всі попи,
Турки закричали
І над бідним козаком
Палаші підняли.

Але козак — не промах,
Вдарився у груди:
— Ваш великий, — каже, — Бог!
Послухайте, люди!

Як турецький сильний Бог —
Так правду говорю,
Що вже рік тому, як я
Не йшов до надвору.

І де вже я не ходив,
Де вже не молився,
Але, видно: жоден Бог
Не змилосердився.

Ото тільки їден ваш
Перед цілим людом
Живо й раптом показав
Святе своє чудо! —

Заплескали всі попи,
Турки закричали
І загепані штани
З козака ізняли,

І повішали якраз
Посеред каплиці,
А козака провели
З грішми до границі.

АХМЕТ ІІ І ЗАПОРОЖЦІ

В літо тисяча шістсоте,
В літо теє боже,
Прийшла грамота Ахмета
В наше Запорожжя:

«Я султан, син Магомета,
Внук Бога їдного,
Брат місяця-перекроя
І сонця самого,

Лицар сильний і могучий,
Краль над королями,
Воевода всього світу
І цар над царями.

Цар столиці Цареграду
І цар Македону,
Греків, сербів, молдаванів
І цар Вавилону.

Цар Подолі, і Галича,
І славного Криму,
Цар Єгипту, і Ораби,
І цар Русалиму.

Сторож гробу в Русалимі
І вашого Бога...
Християн усіх на світі
Смуток і підмога —

Кажу вам: усім козакам
Мені передатись,
А як ні, — добра від мене
Вам не сподіватись!»

Того ж року запорожці
Грамоту читали
І до вражого Ахмета
От що написали:

«Ти, султане, чортів сину,
Люципера брате,
Внуку гаспида самого
І чорте рогатий!

Такий рицарю, що дідько
Тебе об...ає,
А все військо твоє тільки
Г...но пожирає;

Стравнику ти цареградський,
Пивнику македонський,
Свині грецька, молдаванська
Ковалю вавлонський!

Каті сербів і Подолі,
Папуго ти кримська,
Єгипетський ти свинарю,
Сово русалимська!

Ти — погана свиняча
Морда, не підмога,
І дурень ти, а не сторож
У нашого Бога.

Не годен ти нас, хрещених,
І десь цілувати,
А не то, щоб Запорожжя
Під собою мати!

Ми землею і водою
Будем воюватись,
І тебе нам, бісів сину,
Нічого боятись.

Так тобі ми відвічаєм,
А року не знаєм,
Бо ми ваших календарів
В Січі не тримаєм.

Місяць наш — тепер на небі,
День — той самий, що у вас.
За цим словом, вражі турки,
Поцілуйте в с... нас!»

ТУРЕЦЬКА КАРА

Взяли турки козака,
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили,

Та й довбнею і женуть,
А той тільки каже:
«Та бий рівно, коли б'єш,
Не милися, враже!»

ГОСПОДЬ ДАВ

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду
Та хату убогу.

Повертає за сім літ,
Хату оглядає,
Дивується сам собі,
Хати не пізнає.

Його хата — як вінок,
Новенька, біленька...
«А звідки то, — запитав, —
Голубко сивенька?»

— Та то, — каже, — Господь дав
За твою дорогу!
Козак шапку підійняв:
«Слава, — каже, — Богу!»

Входить в хату — скрізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяються гроші.

Козак глянув навкруги,
Жінку обіймає,
Поцілував кілька раз.
«Звідки то?» — питає.

— І то, — каже, Господь дав
За твою дорогу...
Козак хрест святий поклав:
«Слава, — каже, — Богу!»

Коли гляне у куток, —
Аж дітей копиця...
«А то звідки?»
— Господь дав! —
Каже молодиця.

А той носом покрутив:
«Добрий, — каже, — тато!..
Але, — каже, — на сей раз
Порався багато!..»

БАРАН

Набілив жид мідяків,
І тільки смеркає, —
Все то бідним мужикам
За срібло спускає.

А сам-то він був купець
І торгував м'ясом, —
То, бувало, що не крав,
То купував часом.

Але колись уночі,
Тільки що ліг спати,
Хтось стукає у вікно,
Проситься до хати.

«Хто?» — питається жидок,
— Я, — каже, — пустіте!
Може, треба барана?
Барана купіте! —

Пустив його у коршму, —
А той мішок з себе:
— От вам, — каже, — і баран.
Купіть, коли треба!

«А що хочеш?» — Три копи! —
Жид мацнув руками,
За барана заплатив
Трьома копійками.

Сам не світить, бісів син,
А той не говорить,
Навпомацки і бредуть
З мішком до комори.

А комора у жидка
Була і крамниця,
А часами заодно
Була і різниця.

Упустили барана,
Мужика не стало,
Чи спав жидок, чи не спав,
Але вже світало.

Жидок живо захопив
Всі свої прибори.
Живо капці — і летить
Бігцем до комори.

Але тільки відчинив —
Ахнув, неборака:
Йому замість барана
Скочила собака.

І пропав його баран,
Але й того мало:
Із комори з бараном
І м'яса не стало.

ГОСПОДАР ХАТИ

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся, —
Сюди-туди по кутках —
Та й під піл сховався.

Та лопатою під піл:
«А виліжай, враже!»
А той далі у куток —
Та й до неї каже:

— Геть, погана сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай,
Я господар хати!

НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ

«Здоров, брате!» — А, здоров!
«Що ж ти так змінився?»
— А не диво, брате мій,
Бо я оженився!

«Слава Богу!» — каже той.
— Ні! не слава Богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу.

«То зле, брате!» — каже той.
— Ба ні, не зле, брате!
Бо за нею я, як чорт,
Зробився багатий:

Славну хату збудував,
Ходив у дорогу...
«Слава ж Богу!» — каже той.
— Ні, не слава Богу.

Воли згинули в Криму,
Додому вернувся —
Аж і хата у вогні, —
І хати позбувся...

«То зле, брате!» — Ні, не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
В огні околіла.

НІ, — КАЖЕ

Раз набожний архирей
Гумена питає:
«Чи то в тебе всі ченці —
Кожний дівку має?»

— Ні, — той каже, — у моїх
Сього не бувало,
Бо для моїх, — каже, — всіх
По дівчині мало.

ВЕРСТВА

Шлях широкий стовповий,
Сонце припікає;
Чумак їде на волах
Та й собі дримає.

А воли пішли, пішли,
Та й на траву збились,
Далі раптом за верству
Віссю зачепились.

Кинув зопалу чумак,
Воли повертає.
«О бісова ж твоя мати, —
З серцем промовляє, —

Чи здуріли москалі,
Чи місця не мали?
На самісінькім шляху
Палі повбивали!»

ВІТЕР І КОЛЬКА

Зайшов козак до коршми,
Руки потирає:
«О, мороз же то, мороз!» —
З серцем промовляє.

А жидок — «кахи», «кахи»!
Кашляє в макітру
Та й говорить: «Що мороз?
Якби то ще вітру!»

А той носом покрутив:
Почекай же, враже!
«Чи не кашель, — каже, — в вас?»
«Таже кашель!» — каже.

«Що ж то, — каже, — кашель варт,
Кашель іще гойкий;
А якби-то, — каже, — вам
Та до кашлю кольки!»

МОШКІВ ДАХ

Дах дюравий, дощ іде,
В коршму затікає.
«Покрив би ти, Мошку, дах!»
Мужик промовляє.

А жид: «Гирсти? крити дах?..
Та як його крити,
Коли тепер дощ іде,
То буде мочити...»

«Та хто каже, що тепер?»
«А коли ж, Іване?»
«Та покрив би хоч тогді,
Як дощ перестане...»

А жид: «Гирсти? крити дах?..
Як дощу не буде?..
Та у мене тогді й так
Сухо буде всюди».

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

Весела спадщина лікаря і гумориста 4

ПІСНІ

ПРЕСЛІВ'Я..... 10

«СИРОТИНА Я БЕЗРОДНИЙ...»..... 12

ТИ НЕ МОЯ 13

МЕНЕ ЗАБУДЬ..... 14

ПОВІЙ, ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ 15

«Світить місяць серед неба...» 17

«Ой чому ти не літаєш...»..... 19

ХМІЛЬНИЦЬКА ПІСНЯ..... 21

«Хлопці – молодці»..... 23

СТУДЕНТ 25

«Голубонько-дівчинонько...»..... 27

«Козаче-голубче...»..... 29

«Ой вийду я у садочок...» 32

ПОЛЮБИ МЕНЕ 35

«Гей-гей, воли! Чого ж ви стали...» 37

«ЗГАДАЙ МЕНЕ, МИЛА»..... 39

«Не кидай мене...»..... 40

НАУКА..... 43

«Іще вчора ізвечора»..... 48

ПРИКАЗКИ

ПРЕСЛІВ'Я..... 50

ГУМЕННИЙ 64

СТАНОВИЙ..... 67

ЛОШАК	68
ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ	71
ПО ЧОМУ ДУРНІ	73
ЦИГАН НА ТОЛОЦІ	74
ГУСАК	76
ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА	77
КОЗАЦЬКА МІРА	79
ЩО РАБИН РОБИТЬ?	80
ДВА РАБИНИ	82
БОРОДАТИЙ ХУСИТ	83
ЦИГАНСЬКИЙ КІНЬ	86
СПАСИБІ	87
ЦИГАНСЬКИЙ ПОХОРОН	89
ВОЛИ	91
ПОЛОТНО	92
ІКРА	94
«ВАРЕНИКИ— ВАРЕНИКИ!»	95
ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ	97
ПЕРЕКУСІТЬ, ПАНЕ!	99
СПОВІДЬ	100
СХОВАЛАСЬ	102
ЧОРТ	104
ТОЙ, ЩО НАД НАМИ	109
САМА УЧИТЬ	111
УКАЗ	113
ДОПИТАЛАСЬ	114
ТРЕБА ВСЮДИ ПРИЯТЕЛЯ МАТИ	115
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І ПАНИ	117
НЕВИННИЙ МОШКО	121
ЧИ ДАЛЕКО ДО НЕБА	122

СКІЛЬКО ДУШ.....	124
ПОНИЗИВ	125
АБИ ДУША ЧИСТА.....	127
ЧУПРИНА	128
ТРИ ЦАРІ.....	129
НЕ МОЇ НОГИ	131
ЗАГАДКИ.....	132
САМ ПОЇДУ!.....	134
ВОВКИ.....	135
ПОЛЬСЬКИЙ І РУСЬКИЙ КІТ	136
ЖИВОТИНА	137
СЛАБИЙ ЗУБ	138
ЖОНАТИЙ.....	140
ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!.....	141
ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ.....	143
СКАЖИ ПО-НІМЕЦЬКІЙ	144
ПОПОВИЧ.....	145
ЖАЛБНИЙ ДЯК.....	146
ВБИЛИ	147
ВІЙНА.....	149
ДОЩ.....	152
КОЖУХ.....	153
ПРИВІТАННЯ.....	154
ВИ, ПАНОТЧЕ.....	155
МАЛО НЕ РИГАЮ	156
ПО СТАРІЙ ПЕЧАТІ	157
ГОРОХ.....	159
БОЖІ ПТИЦІ	160
ОВ!.....	161
ПРОСЬБА	162

ПО ВОДІ ПІДУ.....	164
ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ.....	165
ЦИГАН-ПАСІЧНИК.....	166
ХОЛОДНО.....	169
ВАРЕНА СОКИРА.....	170
СВІЧКА.....	172
СКАЧІ, МІКАЛАЙ!.....	173
ЧИ ТИМ КОНЕМ.....	174
ЗАПОРОЖЦІ У СЕНАТІ.....	175
КОШОВИЙ У ЦАРИЦІ.....	176
РИБКА — С.....	177
НА ВАДАПОЙ!.....	179
ЗАГАДКА.....	180
ЧИЙ ТО СОБАЧКА?.....	181
КОЗАК І КОРОЛЬ.....	182
ПОРОШКИ.....	185
РЯТУЙ, БРАТЕ!.....	186
СМЕРТЬ КОЗАКА.....	187
ТУРКИ І КОЗАК.....	188
АХМЕТ ІІ І ЗАПОРОЖЦІ.....	190
ТУРЕЦЬКА КАРА.....	193
ГОСПОДЬ ДАВ.....	194
БАРАН.....	196
ГОСПОДАР ХАТИ.....	198
НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ.....	199
НІ, — КАЖЕ.....	200
ВЕРСТВА.....	201
ВІТЕР І КОЛЬКА.....	202
МОШКІВ ДАХ.....	203

Літературно-художнє видання

Степан Руданський

СПІВОМОВКИ

Редактор

Комп'ютерне верстання

Дизайн обкладинки

Підготовка рукопису до друку Валентина Пегова

Формат 60x84/32

Умов. друк. арк. 17,82

Наклад 1000 прим. Зам. № ДФ781.

Віддруковано в друкарні ПП «Видавництво «Фенікс»
Св-во суб'єкта видавничої справи ДК № 271 від 07.12.2000 р.
03067, м. Київ, вул. Шутова, 13б
www.fenixprint.com.ua